

VIROVITIČKO PODRAVSKA ŽUPANIJA

UVIJEK OTVORENIH VRATA



OPERATIVNI PLAN RAZVOJA CIKLOTURIZMA VIROVITIČKO-PODRAVSKE ŽUPANIJE 2017. - 2020.

VIROVITICA, 30. RUJNA 2017.



Naslov projekta: **Operativni plan razvoja
cikloturizma Virovitičko-podravske županije**

Naručitelj: Virovitičko-podravska županija
Za Naručitelja: Igor Andrović, župan

Izrada Operativnog plana: Cikloprom
Koordinator izrade: Bojan Šenkinc
Suradnici: Josip Mikolčić, Mirela Šenkinc
Fotografije: Nenad Hećimović, Mateja Čah

Kartografski podaci: Open street map contributors
www.osm.org

Virovitica, 30. rujna 2017.

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA CIKLOTURIZMA NA PODRUČJU ŽUPANIJE	9
2.1.	Stanje biciklista u prometu - prema analizi Policijske uprave Virovitičko-podravске	9
2.2.	Pregled stanja cikloturističke ponude	11
2.3.	Procjena stanja cikloturističke potražnje	21
2.4.	Suradnja u domeni cikloturizma	22
3.	SWOT ANALIZA	23
4.	VIZIJA I CILJEVI RAZVOJA DO 2020. GODINE	25
5.	STANDARDI ZA RAZVOJ CIKLOTURISTIČKE INFRASTRUKTURE I PONUDE CIKLOTURIZMA	27
5.1.	Vizualni identitet cikoturizma Virovitičko-podravске županije	27
5.2.	Infrastruktura	27
6.	RAZVOJNI PROJEKTI S OPERATIVNIM PLANOVIMA RAZVOJA	35
6.1.	Vizualni identitet cikoturizma Virovitičko-podravске županije	35
6.2.	Infrastruktura	35
6.3.	Manifestacije i suradnja	43
6.4.	Informiranje i promocija	43
6.5.	Edukacija	46
6.6.	Administrativne aktivnosti	46
6.7.	Međuregionalna i međunarodna suradnja	46
6.8.	Vanjski izvori financiranja	47
6.9.	Procjena troškova za aktivnosti provedbe Operativnog plana	47
	ZAKLJUČAK	50
	POPIS LITERATURE	51



1. UVOD

Virovitičko-podravska županija smještena je na sjeveroistočnom dijelu Hrvatske, na samoj mađarskoj granici te graniči s četiri susjedne županije - Koprivničko-križevačkom, Bjelovarsko-bilogorskom, Požeško-slavonskom i Osječko-baranjskom županijom, na prostoru dodira Slavonije sa središnjom Hrvatskom. Uglavnom je poljoprivredno ruralno područje, s nekoliko grana industrije od kojih se znatan dio veže na poljoprivredu, dok veliki dio, gotovo trećina, otpada na šumska područja, a 72 kilometra rijeke Drave prolazi kroz županijsko područje, uglavnom graničnom linijom prema Mađarskoj. Reljefno se dijeli na sjeverni ravničarski kraj (podravska nizina) te na južni brdoviti dio (Papuk, Bilogora, Krndija). Jedno od najvećih prirodnih bogatstava ovog područja su vode - rijeke, rječice i potoci, izvorišta pitke vode, brojna mala jezera, ribnjaci i močvarna staništa. Vodnih tokova posebice ima na području Papuka i Krndije.



Virovitičko-podravska županija
Uvijek otvorenih vrata



Turistička zajednica
Virovitičko-podravske županije



Slika 1 - Karta Virovitičko-podravske županije | Izvor: TZ Virovitičko-podravske županije

Turizam se u Virovitičko-podravskoj županiji postepeno razvijao od sredine 19. stoljeća. Nakon toga se veći razvoj dogodio krajem 19. stoljeća, no nakon toga se kraj ne usmjerava u tom smjeru sve do posljednjih desetak godina kada se polako mijenjaju svjetski trendovi posjetitelja, smjerovi razvoja turizma u Hrvatskoj, a jednako tako i pogled na turizam od strane domicilnog stanovništva. Turizam se počinje percipirati kao jedna od mogućih značajnih grana gospodarstva, posebice imajući na umu glavne prednosti i potencijale koje Županija posjeduje, a očekivanja idu u smjeru da turizam omogući stanovnicima dodatne izvore prihoda - kroz dodatno zapošljavanje i dodatne prihode. Temeljni resursi govore u prilog tim argumentima, jer Županija, pored dobre gospodarske i infrastrukturne razvijenosti, posjeduje dovoljno prirodnih i stvorenih resursa, s očuvanim okolišem, prirodnim, povijesnim i kulturnim naslijeđem. Ipak, treba imati na umu da je velikim udjelom, ako ne i pretežno, Virovitičko-podravska županija više privlačna zbog prirodnih bogatstava i kulturno-povijesnih atrakcija, nego zbog novostvorenih atrakcija i infrastrukture.

Kao posebna ponuda ističe se Park prirode Papuk - UNESCO svjetski geopark Papuk, unutar kojeg se nalaze ostaci srednjovjekovnog Ružica grada, geološki spomenik prirode Rupnica i Park šuma Jankovac, te posebni rezervat šumske vegetacije Sekulinačke planine.

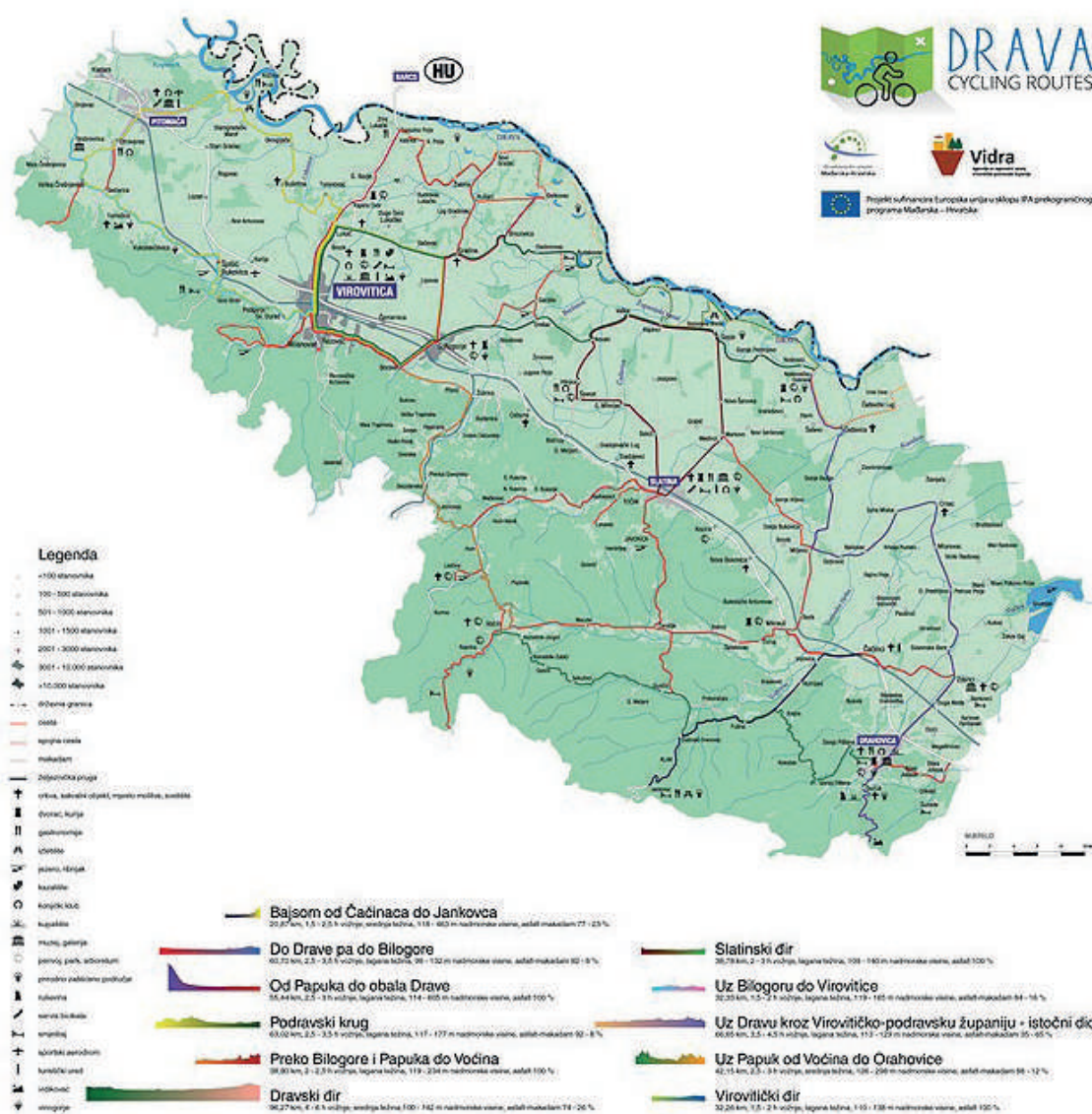
Sam Papuk područje je od velikog značaja za razvoj cikloturizma, ali i općenito aktivnog turizma (pješačenje, trčanje, jahanje, orijentacija i ostalo), s obzirom da ima potrebnu nadmorsku visinu koja omogućava raznolike sadržaje koji u ostalim dijelovima Županije nisu mogući, čak ni na području Bilogore zbog njene male visine i nježnih obronaka. Ovaj argument PP Papuk omogućava da razvije potrebnu ponudu za cijelu Županiju, a i da efikasno poveže ponudu Virovitičko-podravске i Požeško-slavonske županije, stoga ovom području treba posvetiti posebnu pažnju. Pored Papuka, odnosno centra Jankovac, moraju se istaknuti i ostali potencijali - područje UNESCO prekograničnog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav, Pustara Višnjica s ergelom konja i konjički klub u Otrovancu s ponudom daljinskog jahanja, ribnjaci kod Virovitice s poučnom stazom na obroncima Bilogore te prekodravski zaštićeni krajolik Križnica. Od starih građevina ističu se Dvorac Janković u Suhopolju, Ružica grad i Manastir Sv. Nikloe u okolici Orahovice, kao i obnovljena Kurija Janković u Kapela Dvoru nedaleko Virovitice, a bogata je i ponuda vjerskog turizma: Gradina (mjesto molitve), obnovljena Župna crkva i svetište Gospe Voćinske u Voćinu kao i franjevački samostan i crkva Sv. Roka sa samostanskim muzejom u Virovitici. Od enogastronomске ponude trebamo izdvojiti Pitomačke vinske pute (kuda ide i Bilogorska biciklistička staza), kao i obližnju kušaonu vina u Vukosavljevici. Mora se spomenuti i Informativno-edukativni centar-hostel *Dravska priča*, koji se ističe kvalitetom usluge i objekta, a ujedno se nalazi na trasi Eurovelo 13, uz ljepše dijelove Drave.

No, kako bi ovo područje privuklo nove turiste, svih profila, a ne samo cikloturiste, vrlo je važno dati naglasak na razvoj općenite turističke infrastrukture. Faktor je to koji omogućava zadržavanje gostiju, povećanu potrošnju (posebice domaćih proizvoda) te na sebe nadovezuje brojne druge specijalizirane usluge poput restorana, trgovina, domaćih proizvoda hrane i pića i slično, objekte za smještaj među kojima su za ovaj kraj posebno zanimljivi agroturizmi, male obiteljske hotele i privatni smještaj pansioniskog i apartmanskog tipa. Ovu ponudu svakako nadopunjuju vrijednosti po kojima su ovi krajevi Hrvatske poznati - gostoljubivost, enologija i gastronomija, prirodne ljepote, urbane jezgre i sakralni objekti te očuvana tradicija.

Unatoč tendenciji da ovo područje postane poželjna turistička destinacija, dosadašnji učinci turizma u Virovitičko-podravskoj županiji ispod su potencijala kojima Županija raspolaže, a to se ponajprije vidi po ugostiteljskim objektima, bilo smještanog ili enogastronomskog tipa, kojih ima malo, iako kvalitetnih. Također nedostaje specijalizirane turističke infrastrukture i ponude usluga.

S obzirom na porast popularnosti cikloturizma u Hrvatskoj, u posljednje se vrijeme intenzivirao interes za takve vidove turizma i u Virovitičko-podravskoj županiji, kroz pojačane aktivnosti klubova, interesom privatnih iznajmljivača za prihvata biciklista i pružanje potrebnih im usluga, pružatelja specijaliziranih usluga za bicikliste, a tako i u javnom sektoru lokalne i županijske razine kroz kandidiranje brojnih EU projekata oko teme cikloturizma, investiranjem u manifestacije, dodatne ponude i slično.

Do sada najjači projekt u domeni cikloturizma jest EU projekt *Drava4Enjoy*, koji je pokrenuo ili razvijao temeljne elemente cikloturizma, prvenstveno uređenjem biciklističke staze u duljini od 277,45 km, od čega 43 kilometra otpadaju na dionicu nasipa uz Dravu, čime se stvorila Dravska biciklistička ruta. Projekt *Drava4Enjoy* skladno se nadopunjavao s drugim projektom biciklističke Rute uz Dravu, poznate i kao *Drava Route*, koja postoji od 2002. godine i jedna je od prvih obilježenih biciklističkih ruta u Hrvatskoj. Ruta je označena od ušća Mure u Dravu (kod Legrada) do Pitomače, u duljini od



Slika 2 - Drava Cycling routes | Izvor: VIDRA

84 kilometra. Ostatak rute nije označen (tj. označen je u manjim dijelovima), a proteže se zapadno do Međimurske županije i dalje prema Sloveniji, a istočno preko Pitomače ide do Osijeka. Bitno je napomenuti kako je Ruta Drava dio koridora Eurovelo 13, Staze željezne zavjese („Iron curtain trail“), čime je dio koridora Eurovelo 13 označen oznakama Rute Drava.

Dalje po pitanju infrastrukture, kroz projekt je pripremljeno i objavljeno dodatnih 13 biciklističkih staza na području cijele Županije. Tim stazama, i stazama na pojedinim područjima, došlo se do 20 javno dostupnih biciklističkih staza, a to je istovremeno omogućilo izradu i objavu biciklističke karte cijele Županije, što je temelj za daljnji razvoj specijaliziranih karata. Također se investiralo u smještajni kapacitet obnovom kurije Janković, koja sada predstavlja smještajno-ugostiteljski objekt visoke kvalitete, a koji će, pored uobičajene smještajne usluge, omogućiti razvoj Bike&Bed kapaciteta i jačanje biciklističke ponude. Cjelokupna ponuda objedinjena je na službenoj web-stranici, prve takve vrste u Županiji, www.drava4enjoy.eu, koja je prvi korak u izradi destinacijske (županijske) web-stranice sa sabranom cjelokupnom cikloturističkom ponudom.

Analiza turističkih noćenja u županiji

Radi razumijevanja trenutnog profila gostiju na području Virovitičko-podravske županije, potrebno je osvrnuti se na podatke o dolascima i noćenjima Turističke zajednice Virovitičko-podravske županije, što je prikazano u donjim tablicama.

Podaci o broju noćenja po zemljama iz kojih turisti dolaze mogu se iščitati na donjoj tablici.

Država	Dolasci	Noćenja	Broj turista	Udio dolazaka	Udio noćenja	Udio turista
Hrvatska	10.266	29.473	10.265	71,81%	73,54%	71,79%
Češka	218	1.526	218	1,52%	3,81%	1,52%
Srbija	535	1.353	535	3,74%	3,38%	3,74%
Italija	594	1.348	594	4,16%	3,36%	4,15%
Njemačka	464	1.026	467	3,25%	2,56%	3,27%
Austrija	486	923	486	3,40%	2,30%	3,40%
Slovenija	485	833	485	3,39%	2,08%	3,39%
Bosna i Hercegovina	193	563	193	1,35%	1,40%	1,35%
Slovačka	103	482	103	0,72%	1,20%	0,72%
Velika Britanija	66	238	66	0,46%	0,59%	0,46%
Mađarska	107	226	107	0,75%	0,56%	0,75%
Belgija	38	140	38	0,27%	0,35%	0,27%
Poljska	50	135	50	0,35%	0,34%	0,35%
Španjolska	34	135	34	0,24%	0,34%	0,24%
Brazil	12	125	12	0,08%	0,31%	0,08%
Francuska	34	123	34	0,24%	0,31%	0,24%
Kosovo	34	119	34	0,24%	0,30%	0,24%
Australija	62	110	62	0,43%	0,27%	0,43%
SAD	50	92	50	0,35%	0,23%	0,35%
Nizozemska	45	90	45	0,31%	0,22%	0,31%
Švicarska	47	83	47	0,33%	0,21%	0,33%
Crna Gora	15	82	15	0,10%	0,20%	0,10%
Makedonija	42	78	42	0,29%	0,19%	0,29%
Rumunjska	33	70	33	0,23%	0,17%	0,23%
Norveška	26	58	26	0,18%	0,14%	0,18%
Kanada	12	54	12	0,08%	0,13%	0,08%
Turska	20	50	20	0,14%	0,12%	0,14%
Portugal	8	48	8	0,06%	0,12%	0,06%
Bugarska	32	46	32	0,22%	0,11%	0,22%
Rusija	15	39	15	0,10%	0,10%	0,10%
Švedska	27	36	27	0,19%	0,09%	0,19%
Japan	16	34	16	0,11%	0,08%	0,11%
Latvija	10	34	10	0,07%	0,08%	0,07%
Albanija	9	28	9	0,06%	0,07%	0,06%
Finska	10	25	10	0,07%	0,06%	0,07%
Ukrajina	12	25	12	0,08%	0,06%	0,08%
Irska	5	24	5	0,03%	0,06%	0,03%
Izrael	12	24	12	0,08%	0,06%	0,08%
Zimbabve	1	23	1	0,01%	0,06%	0,01%
Grčka	6	19	6	0,04%	0,05%	0,04%
Egipat	4	18	4	0,03%	0,04%	0,03%
Danska	10	17	10	0,07%	0,04%	0,07%
Cipar	2	14	2	0,01%	0,03%	0,01%
Palestina	2	14	2	0,01%	0,03%	0,01%
OSTALI	44	77	44	0,31%	0,19%	0,31%
Strani turisti:	4.030	10.607	4.033	28,19%	26,46%	28,21%
Domaći turisti:	10.266	29.473	10.265	71,81%	73,54%	71,79%
UKUPNO:	14.296	40.080	14.298	100,00%	100,00%	100,00%

Tablica 1 - statistika po državama | Izvor: TZ Virovitičko-podravske županije



Kakav je raspored noćenja po vrstama objekata na području Županije vidi se na sljedećoj tablici.

Vrsta objekta	Dolasci domaći	Dolasci strani	Dolasci ukupno	Noćenja domaći	Noćenja strani	Noćenja ukupno	Broj turista domaći	Broj turista strani	Broj turista ukupno
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (Druge vrste - skupina kampovi)	7.174	1.997	9.171	23.033	6.024	29.057	7.174	1.997	9.171
Hoteli	2.469	1.594	4.063	3.688	3.215	6.903	2.469	1.594	4.063
Objekti u domaćinstvu	394	295	689	2.046	800	2.846	393	298	691
Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)	203	95	298	594	258	852	203	95	298
Nekomercijalni smještaj	0	33	33	0	260	260	0	33	33
Restorani	16	16	32	100	50	150	16	16	32
Kampovi	6	0	6	6	0	6	6	0	6
Ostalo	4	0	4	6	0	6	4	0	4
Plovni objekt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno:	10.266	4.030	14.296	29.473	10.607	40.080	10.265	4.033	14.298

Tablica 2 - turistički promet po vrstama objekata | Izvor: TZ Virovitičko-podavske županije

Sljedeća tablica prikazuje distribuciju noćenja po lokalnim turističkim zajednicama. Kod noćenja bitno je napomenuti kako je Orahovica turistički jako središte dobrim dijelom zbog tamošnjeg kupališnog jezera, a koje ima veliki broj posjetitelja kroz ljetni period te odmarališta Gradskog društva Crvenog križa iz Osijeka, što direktno utječe na broj noćenja.

Turistička zajednica	Dolasci domaći	Dolasci strani	Dolasci ukupno	Noćenja domaći	Noćenja strani	Noćenja ukupno	Broj turista domaći	Broj turista strani	Broj turista ukupno
Turistička zajednica grada Orahovica	3.952	808	4.760	14.383	2.331	16.714	3.952	808	4.760
Turistička zajednica grada Virovitica	2.207	707	2.914	6.210	1.776	7.986	2.206	710	2.916
Turistička zajednica Virovitičko-podavske županije	2.124	1.476	3.600	3.148	2.837	5.985	2.124	1.476	3.600
Turistička zajednica grada Slatina	293	618	911	1.099	2.907	4.006	293	618	911
Turistička zajednica općine Čačinci	1.217	138	1.355	3.636	222	3.858	1.217	138	1.355
Turistička zajednica općine Pitomača	473	282	755	997	531	1.528	473	282	755
(nepoznato)	0	1	1	0	3	3	0	1	1
Ukupno:	10.266	4.030	14.296	29.473	10.607	40.080	10.265	4.033	14.298

Tablica 3 - turistički promet po turističkim zajednicama | Izvor: TZ Virovitičko-podavske županije

Navedena područja, čak i ona s najbrojnim posjetima, posjeduju relativno skromne smještajne kapacitete. Govoreći o ukupnim kapacitetima Virovitičko-podavske županije, u 2017. godini djeluje 49 smještajnih objekata u rasponu od privatnog smještaja do hotela s 4 zvjezdice, a u ponudi je 620 ležajeva.

Iz navedenih podataka vidljivo je kako je ponuda ograničena po pitanju kapaciteta, a jednako tako i po pitanju kvalitete, no trenutno je u primjerenom odnosu s obimom i kvalitetom turističke ponude, poglavito cikloturizma. Zasiurno će se kapaciteti smještaja povećavati,



Slika 3 - Podravski stol | Izvor: Turistička zajednica Virovitičko-podravске županije

a zatim podizati i kvalitetu usluge, kako se bude razvijala ponuda cikloturizma te povećavao broj gostiju.

Iz gornjih podataka razvidno je kako se trenutna noćenja većinom zasnivaju na noćenjima gostiju iz Hrvatske, gotovo trostruko u odnosu na noćenja stranaca. Cijela županija uglavnom ima ravnomjerna noćenja, kako ukupna tako i između domaćih i stranih gostiju, a izdvaja se područje Orahovice s čak šesterostruko većim noćenjem domaćih u odnosu na strane goste, što je uzrokovano posjetama kupališnom jezeru na koje uglavnom dolaze domaći gosti iz okolnih (domaćih) krajeva.

Od stranih gostiju vidljivo je da dominiraju gosti iz okolnih zemalja, dakle oni koji za dolazak ne trebaju previše planiranja i duga putovanja ili dolaze do njima umjereno udaljenih sadržaja sa specifičnom ponudom koju traže (npr. lovni turizam) - Češka, Srbija, Italija, Njemačka, Austrija, Slovenija, Bosna i Hercegovina i Slovačka. Malo odskače Velika Britanija, a odmah nakon nje nalazi se i Mađarska.

Kod svih noćenja za pretpostaviti je kako su boravci uglavnom kraćeg trajanja (poslovna i vikend noćenja).

Bitno je osvrnuti se na neobično mala noćenja gostiju iz Mađarske, što bi se zbog blizine očekivalo u većem broju. No, trenutni podaci daju naslutiti da je Mađarima dolazak u Virovitičko-podravsku županiju manje zanimljiv zbog slične ponude koju imaju u domaćim krajevima, pogotovo u području Mađarske uz granicu s Hrvatskom, točnije u odnosu na Virovitičko-podravsku županiju. Za povećanje noćenja gostiju iz Mađarske potrebno će biti razviti ponudu koja je specifična i različita u odnosu na onu u Mađarskoj uz granicu s Hrvatskom. S obzirom da su karakteristike prostora s hrvatske i mađarske strane granice na tom području slične, trebat će uložiti znatan trudi i sredstva kako bi se izradila dovoljno različita ponuda koja će privući značajan broj mađarskih turista.

Strateški dokumenti

Temeljne smjernice i uporište za daljnji razvoj cikloturizma Virovitičko-podravске županije mogu se naći u brojnim dokumentima nacionalne i regionalne razine, a svakako i u dokumentima i projektima na međunarodnoj razini, poput *Strategije razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine*, na što se nadovezuje *Akcijski plan razvoja cikloturizma u Republici Hrvatskoj*.

Županijski operativni planovi razvoja cikloturizma nastavljaju se na te dokumente te razrađuju aktivnosti na operativnoj razini. Svi ovi dokumenti bit će u manjoj ili većoj mjeri povezivani ili se temeljiti na strateškim dokumentima državne razine, poput *Strategije prometnog razvoja RH (2014.-2030.)*. U navedenom se dokumentu naglašavaju kategorije poput individualne mobilnosti (prijevoz osobnim automobilom, biciklom ili pješaćenje), pri čemu je naglasak na prometu s čim manjom



emisijom CO2 plinova. Kako bi se istovremeno zadovoljila i pitanja sigurnosti, navode se i potrebne infrastrukturne investicije u smjeru poboljšanja cestovne infrastrukture, uklanjanja opasnih točaka te općenito povećanje sigurnosti prometa na cestama (izgradnja pločnika, biciklističkih staza, pješačkih prijelaza), u što ulazi i izgradnja i poboljšanje biciklističkih puteva i staza odnosno razvoj nove biciklističke infrastrukture (odvojene biciklističke staze, posebne prometne trake na cestama miješanog prometa i posebne prostore za parkiranje).

Sljedeći dokumenti koji utječu na formiranje biciklističkih staza i ruta jesu *Pravilnik o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta* (NN 91/2013) te *Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi* (28/2016). Na primjer, u Strategiji razvoja turizma predviđa se izrada „Programa razvoja cikloturizma“ koji bi trebao potaknuti brži razvoj glavnih mreža biciklističkih ruta, pri čemu se naglasak stavlja na osposobljavanje manje prometnih lokalnih cesta i puteva, riječnih nasipa i napuštenih pruga te njihovo tematiziranje i označavanje.

Na regionalnoj razini realizirano je razdoblje obuhvata Županijskom razvojnom strategijom 2011.-2013., u kojem se jasno navodi vizija razvoja Virovitičko-podavske županije temeljena na razvoju konkurentne poljoprivrede, poduzetništva, izvoznog industriji te, ono što je bitno za razvoj svih vidova turizma - na zaštiti prirode i na održivom turizmu, uz unaprjeđenje kvalitete života, očuvanje okoliša, prirodnog, povijesnog i kulturnog naslijeđa. Pored toga moramo naglasiti bitnu komponentu - razvoj ljudskih potencijala, što u domeni turizma, odnosno cikloturizma, znači poticanje specijalizacije i stvaranja specijalista i eksperata za određene segmente ponude.

Također je na snazi strateški dokument *Master plan turizma Virovitičko-podavske županije 2009.-2019.* koji je za trenutačnu turističku ponudu (u trenutku izrade dokumenta) zaključio da se temelji na očuvanoj prirodi, kulturnoj i tradicijskoj baštini, vinskim cestama, ruralnim turističkim proizvodima te na zdravstvenim programima. Jasno je kako je za pravilan razvoj Županije potrebno primjenjivati načelo partnerstva i participacije čim šireg sloja javnosti i ponude tj. ključnih dionika, čime će konsenzusom doneseni planovi biti općeprihvaćeni i primijenjeni u praksi.

Kao smjernice za razdoblje do 2019. ističu se turistički proizvodi temeljenim na prirodi, a koji obuhvaćaju planinarenje i penjanje, lov, ribolov, promatranje ptica i životinja, biciklizam, vodene sportove i rafting, skijanje i ekipne sportove. Ovo jasno definira cikloturizam kao jedan od temelja turističke ponude u Virovitičko-podavskoj županiji, a završetkom razdoblja obuhvaćenog navedenim Master planom prikladno dolazi ovaj Operativni plan koji će jasno definirati buduće razdoblje i smjernice razvoja cikloturizma u Županiji.

Izvan okvira naše države, točnije na razini EU, postoji strateški dokument *Strategija Europa 2020.* u kojem je definirano poticanje i razvoj privatnih inicijativa (između ostalog) i razvoj cikloturizma kao jedan vid turizma, a koji se nadovezuje i na energetske i „zelenu“ politiku racionalnosti s energijom i očuvanjem okoliša, a time i kvaliteta života stanovništva.

Pored toga, Eurovelo - sustav biciklističkih pravaca preko cijelog kontinenta, danas broji 15 ruta s oko 80.000 kilometara koje se prostiru preko cijelog kontinenta. Ovaj sustav, pored samih ruta za vožnju, predstavlja i utjecajnu organizaciju i mogućnost dovođenja novih vrsta gostiju. Za područje Virovitičko-podavske županije značajna je ruta 13 - Ruta željezne zavjese, koja prolazi kroz Županiju.

Park prirode Papuk - UNESCO svjetski geopark

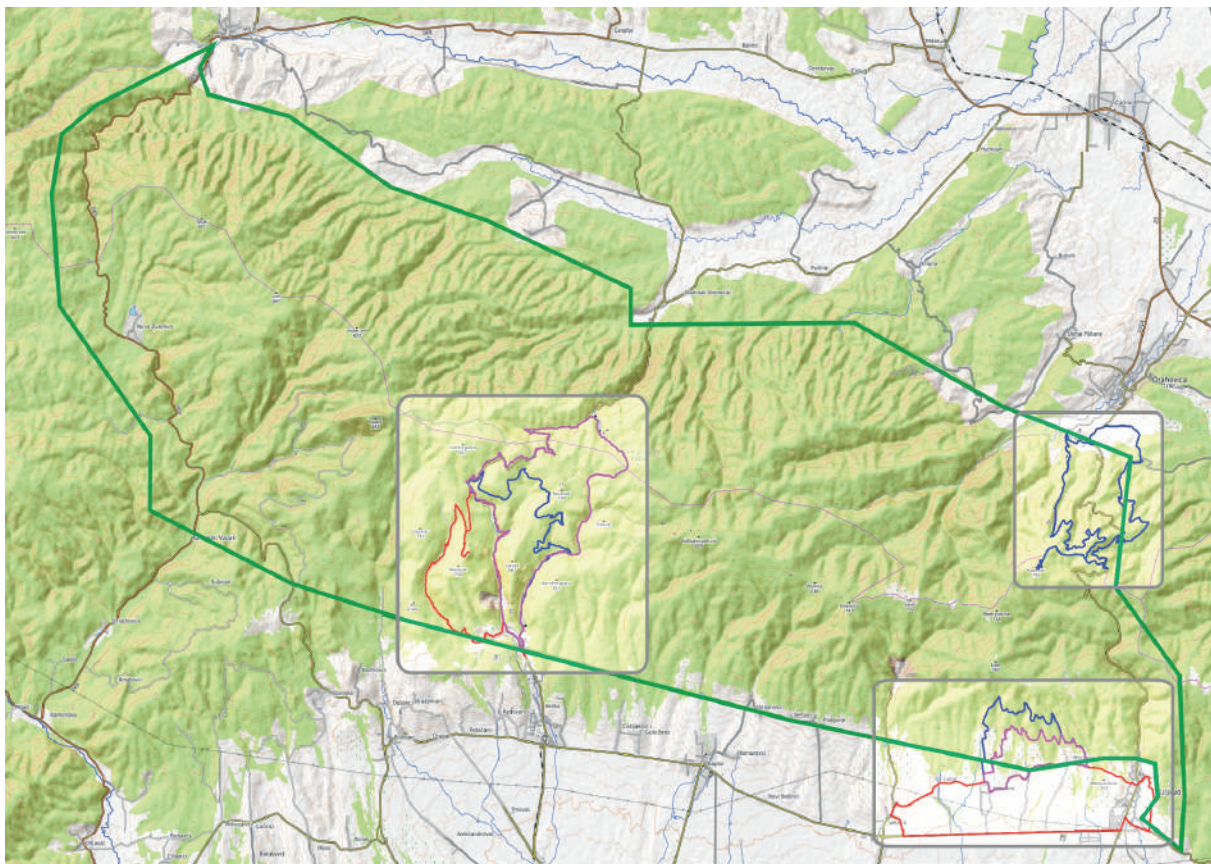
Strateški dokument Plan upravljanja Parka prirode Papuk izrađen je 2010. godine te pokriva razdoblje do 2020. godine.

Sam Park prirode Papuk član je krovnih svjetskih organizacija, među kojima svakako treba istaknuti Europsku mrežu geoparkova te UNESCO svjetsku mrežu geoparkova - GGN, što svakako daje na važnosti, ali daje i mogućnost da se ovaj kraj turistički bolje profilira, promovira, a čime se ostvaruju i bolji prihodi. Istom, nacionalni te kriteriji GGN-a osigurač su da će ti krajevi, pored održive turističke eksploatacije, ostati očuvani.

Pored rečenoga, područje PP Papuka značajno je za Virovitičko-podavsku županiju i iz razloga što je to područje jedino sa značajnom



PAPUK
Park prirode • Nature park



Slika 4 - biciklističke staze na području Parka prirode Papuk

visinskom razlikom u odnosu na ostatak područja. Raspon nadmorskih visina kreće se od 162 do 953 m, ravniya područja od 400 do 700 metara, vrhovi se kreću od 716 do 953 metra, dok se širina područja kreće od 10 do 20 kilometara. Radi tih karakteristika Park uvelike dobiva na zanimljivosti, posebice u smjeru aktivnosti na otvorenom (turizam i rekreacija), ali i otvara mogućnost da se rade turistički, u ovom slučaju biciklistički, proizvodi koji nisu mogući za realizaciju u drugim krajevima Županije. Donekle razvedenost terena ima jugoistočni dio Županije, međutim Papuk odskače te je od velikog značaja za razvoj specifičnih oblika cikloturizma u Županiji.

Značaj turizma iskazan je i u Planu upravljanja PP Papuk, u kojem se navodi kako Papuk obiluje prirodnim i antropogenim vrijednostima prostora (kao i kulturno-povijesnim bogatstvom), temeljem čega može graditi svoju turističku ponudu na brojnim elementima, u kojima se navode sportsko-rekreacijski objekti s navodom biciklističkih staza. U prilog tome ide i činjenica o brojnim označenim planinarskim stazama (uključujući Slavonski planinarski put). Ipak, radi karakteristika prostora, od iznimne je važnosti dobra zaštita područja, a to se i navodi u Planu upravljanja (mjera zaštite 11 - Pažljivo provođenje turističko rekreativne aktivnosti).

Postojeći smještaj zasniva se na planinarskom domu koji bi se, u smislu ponude prilagodio potrebama cikloturista. U pripremi je i zahtjevan projekt uređenja pristupne ceste do centra Jankovac (asfaltiranje), a kupljena je i kuća u Slatinskom Drenovcu koja će biti prenamijenjena u novi posjetiteljski, smještajni i biciklistički centar koji će ponuditi novu ishodišnu točku za izletnike na tom području.

Nadalje, u Ciljevima i mjerama upravljanja PP Papuk pod aktivnostima posjećivanja, rekreacije, edukacije i promidžbe navodi se mjera definiranja i označavanja nove biciklističke staze (planirane su tri, s ukupnim iznosom investicije od 30.000 kuna), kao i obogaćivanje ponude za posjetitelje s novim programima (izletima) rekreativnog karaktera (planinarske ture, biciklom po Papuku).

Konačno, kvalitetnije razvijena ponuda biciklističkog sadržaja u PP Papuk omogućit će i bolju, ciljanu promociju s ponudom za točno određene skupine korisnika.



2. ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA CIKLOTURIZMA NA PODRUČJU ŽUPANIJE

U posljednjem je desetljeću vidljiv pozitivan pomak u osmišljavanju novih biciklističkih staza i ruta, no kako bi razvoj bio koordiniran, potrebno je dati detaljnu analizu stanja cikloturizma na području gradova i općina na području Virovitičko-podravske županije.

2.1. Stanje biciklista u prometu - prema analizi Policijske uprave Virovitičko-podravske

Već je ranije spomenuto kako je Virovitičko-podravska županija dobro prometno povezana s ostalim krajevima Hrvatske što joj je komparativna prednost, u odnosu na ostale destinacije, za turiste koji namjeravaju posjetiti ovaj kraj. No, upravo je činjenica što središnjim dijelom županije prolazi podravski prometni koridor koji povezuje središnju i sjeveroistočnu Hrvatsku te prometni pravac prema Mađarskoj vrlo opterećen te kroz Viroviticu dnevno prođe više od 10.000 vozila pa samo područje postaje neprilagođeno za bicikliste.

Kako bi se dobio potpuniji uvid u potrebu sustavne izgradnje nove i prilagodbu postojeće biciklističke infrastrukture, korisno je pogledati analize Policijske uprave Virovitičko-podravske o prometnim nesrećama u kojima su sudionici bili biciklisti. U tom segmentu dobiva se uvid i u preferencije domaćeg stanovništva, kao i uvid u prometnu problematiku.

Prema podacima Policijske uprave Virovitičko-podravske, u priloženoj tablici vidi se da se broj nesreća koje su uzrokovali biciklisti osjetno povećao iz 2014. u 2015. godinu, dok se u 2016. godini zadržao na istoj razini. Iz priloženog vidimo da je od strane biciklista uzrokovan relativno malo broj nesreća, no, s druge strane, udvostručen je broj nesreća u kojima su biciklisti sudjelovali, ali ih nisu izazvali.

godina	2014.	2015.	2016.	siječanj - lipanj 2017.
broj prometnih nesreća koje su uzrokovali biciklisti	21	32	32	9

Tablica 4 - broj prometnih nesreća koje su uzrokovali biciklisti u razdoblju 2014.-2017. | Izvor: PU Virovitičko-podravska

Iz dostupnih podataka možemo iščitati da biciklisti postaju sve ugroženija skupina u prometu.

godina	2014.	2015.	2016.	siječanj - lipanj 2017.
broj prometnih nesreća u kojima su sudjelovali biciklisti	28	45	63	16

Tablica 5 - broj prometnih nesreća u kojima su sudjelovali biciklisti u razdoblju 2014. - 2017. | Izvor: PU Virovitičko-podravska

S obzirom kako kroz Viroviticu prolaze dva velika cestovna prometna pravca (D2 i D5) uz dodatni smjer D34, te s obzirom da se radi o najvećem, ujedno i glavnom gradu te administrativnom središtu Županije, s oko 22.000 stanovnika, za očekivati je kako će broj nezgoda u kojima će sudjelovati biciklisti biti u porastu.

naselje	godina			
	2014.	2015.	2016.	siječanj - lipanj 2017.
Virovitica	6	15	12	3
Pitomača	4	3	4	
Zdenci	2	1		
Špišić Bukovica			2	
Slatina	1		2	1
Suhopolje			1	2

Tablica 6 - prometne nesreće koje su uzrokovali biciklisti po naseljima na području Policijske uprave virovitičko-podavske od 2014. godine | Izvor: PU Virovitičko-podavska

Na idućoj tablici vidi se dosta zanimljiv podatak po kojem se jasno uočava profil korisnika bicikala na području Županije danas. Skupine koje najčešće stradavaju su one vrlo mlade - do 18 godina, te one starije bar od 50, a posebice starije od 60 godina.

starost	godina			
	2014.	2015.	2016.	siječanj - lipanj 2017.
do 18 godina	7	15	16	2
od 19 do 30 godina	5	8	4	2
od 31 do 40 godina	5	4	5	1
od 41 do 50 godina	6	2	4	
od 51 do 60 godina		5	16	3
stariji od 60 godina	5	12	20	10

Tablica 7 - broj sudionika prometnih nesreća na biciklima po starosnoj dobi na području Policijske uprave virovitičko-podavske od 2014. godine | Izvor: PU Virovitičko-podavska

Ovi podaci su i očekivani, budući da bicikl kao prijevozno sredstvo najčešće koriste djeca u igri i mladi za prijevoz do škole. Starija dob stanovništva koja stradava u prometnim nezgodama, prema svemu sudeći, onaj je dio stanovništva koji se uglavnom zadržava lokalno, a zbog konfiguracije terena koristi bicikl za lokalni transport bilo za dnevne nabavke namirnica, obavljanje raznih poslova i aktivnosti u gradu. Osim toga, ova dobna skupina, slično kao i najmlađa, je u financijski dosta lošoj situaciji te je korištenje bicikla, pored već rečenih razloga, potaknuto i smanjenom potrošnjom na motorna vozila. Tome u prilog govori najveći broj stradanja u gradu Virovitici, a ne na otvorenim, prilaznim cestama.

U sljedećoj tablici vidljivo je kako se prometne nezgode u kojima stradavaju biciklisti javljaju tijekom cijelog radnog tjedna, dok su osjetno manja vikendom. Iz toga se može iščitati kako su stradanja često vezana za korištenje bicikala za poslovne i privatne obaveze tijekom radnog tjedna i to većinom na gradskim prometnicama, a manje za rekreaciju i izlete. Dakle, bicikl se pretežno koristi kao prijevozno sredstvo od točke A do točke B (tzv. „commuting“).



dan u tjednu	godina				ukupno
	2014.	2015.	2016.	siječanj - lipanj 2017.	
ponedjeljak	5	6	13	2	26
utorak	7	10	11	1	29
srijeda	3	3	10	3	19
četvrtak	7	9	11	3	30
petak	5	6	14	2	27
subota	2	5	5	2	14
nedjelja	2	5	2	3	12

Tablica 8 - broj prometnih nesreća u kojima su sudjelovali biciklisti po danima u tjednu na području Policijske uprave virovitičko-podavske od 2014. godine | Izvor: PU Virovitičko-podavska

Ova saznanja jasno postavljaju obvezu da se u budućem razdoblju osmisle biciklističke prometnice izdvojene od ostatka prometa, pretežito po urbanim središtima, poglavito po Virovitici i Slatini, povezujući mjesta najčešće cirkulacije građana (škole, trgovine, prostori okupljanja i druženja, ali i prostore s većim brojem zaposlenih). Osim što će riješiti problem stradavanja biciklista u prometu, kvalitetno riješena prometna biciklistička infrastruktura potaknut će i ostale građane na korištenje bicikala, što će uvelike podići kvalitetu života u tim prostorima te smanjiti buku i onečišćenje zraka.

Prema podacima iz izvješća Policijske uprave Virovitičko-podavske, posebno problematičnim se za sudjelovanje biciklista u prometu mogu smatrati:

1. centar grada Virovitice - zbog velike frekvencije prometa i većeg broja kružnih tokova u kojima nema izgrađenih biciklističkih traka ili biciklističkih staza, te nepoznavanja prometnih pravila koji se odnose na sudjelovanje biciklista u prometu u kružnim tokovima od strane biciklista, ali i drugih prometnih pravila i prometnih propisa, većeg broja pješačkih prijelaza, nedovoljne izgrađenosti i nepovezanosti biciklističkih staza i biciklističkih traka i dr.
2. državne ceste D-2, D-5 i D-34 cijelom dužinom - zbog velike frekvencije teretnog prometa, ali i ostalog prometa motornih vozila, a neizgrađenosti biciklističkih traka ili biciklističkih staza, pa je ista kolnička traka namijenjena za kretanje svih sudionika u prometu

Navedene prometne pravce trebat će svakako uzeti u obzir prilikom planiranja i izgradnje nove biciklističke infrastrukture kako bi se riješio problem sigurnosti prometa, a posebice biciklista.

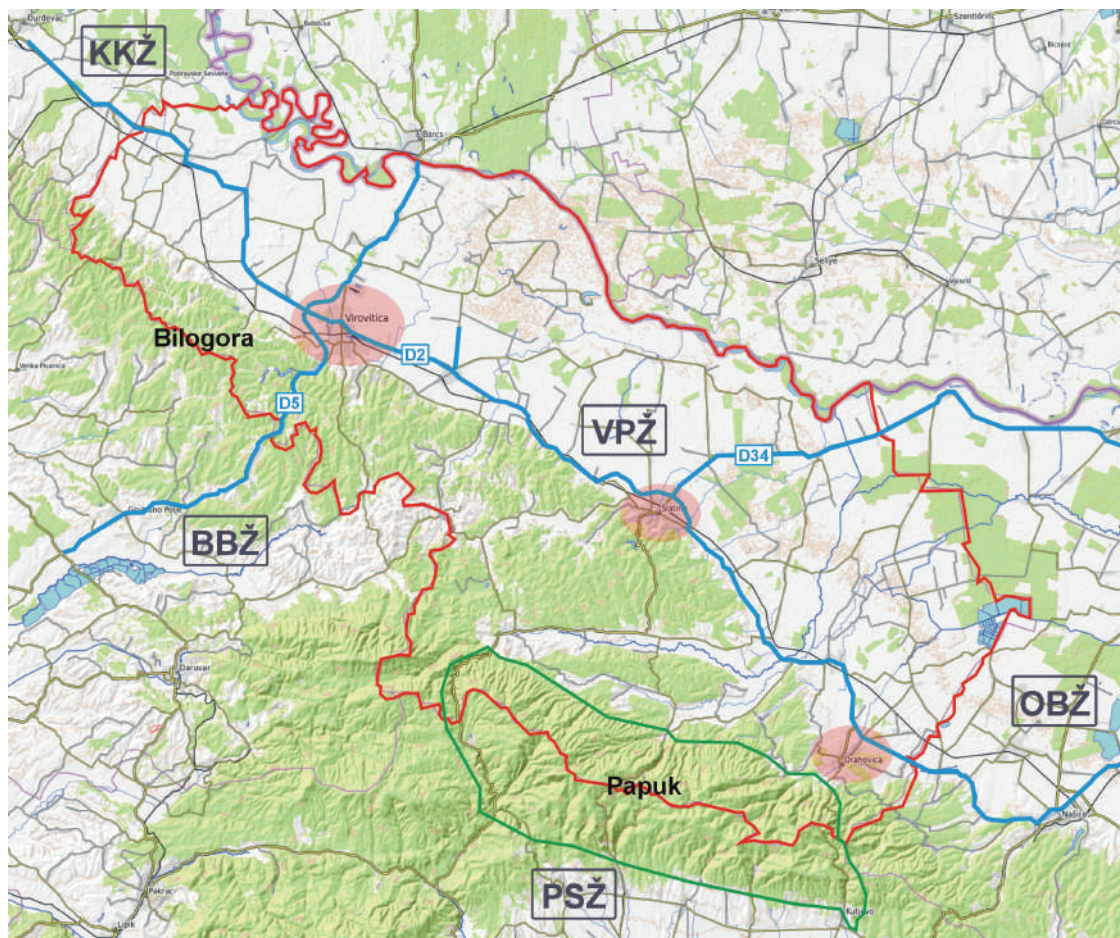
2.2. Pregled stanja cikloturističke ponude

Razvoj biciklističke mreže u pojedinoj destinaciji nužan je preduvjet za razvoj ostale cikloturističke ponude, što podrazumijeva označavanje pojedinih ruta, staza, osmišljavanje novih proizvoda, razvijanje smještajnih kapaciteta, izradu biciklističkih karata, razvoja bike-share ponude i slično. U nastavku teksta dat će se pregled stanja cikloturističke ponude na nivou Županije.

2.2.1. Razvijenost biciklističke mreže

Biciklistička mreža na području Županije većim se dijelom temelji na stazama realiziranim kroz dva projekta financirana iz fondova EU – *Drava4Enjoy* i *Bike routes along Drava*, kroz koje je osmišljeno ukupno 13 službenih staza na području cijele





Slika 5 - karta Virovitičko-podavske županije s prometnim pravcima

Županije, kojih većina nije označena, dok je označena samo Ruta Drava uz samu rijeku Dravu duljine četrdesetak kilometara, kuda ide i koridor rute Eurovelo 13. Kroz projekte je obnovljena stara kurija Janković koja danas služi kao kvalitetan smještajni objekt koji u znatnoj mjeri koriste biciklisti, a u čijoj se okolini nalaze biciklističke staze iz projekta. Također su postavljena odmorista, riješene karte i izrađene info-table. Staze su navedene na web-portalu EU projekta www.drava4enjoy.eu.

broj rute	naziv rute	dužina	težina	najviša točka	najniža točka	tip staze	vrijeme vožnje
1	„Uz Dravu kroz Virovitičko-podavsku županiju - zapadni dio“	43,2 km	lagana	116 m	103 m	asfalt 100%	2-3 h
2	„Uz Dravu kroz Virovitičko - podavsku županiju - istočni dio“	66.65 km	lagana	129 m	113 m	asfalt 35 %, makadam 65 %	3.5 - 4.5 h
3	„Podravski krug“	63.02 km	lagana	177 m	117 m	asfalt 92 %, makadam 8 %	2.5 - 3.5 h
4	„Put prijateljstva“	14.22 km	lagana	126 m	113 m	asfalt 100 %	40 min

Tablica 9 - Popis biciklističkih staza | Izvor: Drava4enjoy



broj rute	naziv rute	dužina	težina	najviša točka	najniža točka	tip staze	vrijeme vožnje
5	„Do Drave pa do Bilogore“	60.70 km	lagana	132 m	98 m	asfalt 92 %, makadam 8 %	2.5 - 3.5 h
6	„Dravski đir“	96.27 km	srednja	142 m	100 m	asfalt 74 %, makadam 26 %	4 - 6 h
7	„Virovitički đir“	32,26 km	lagana	138 m	110 m	asfalt 100 %	1.5 - 2 h
8	„Slatinski đir“	38.78 km	lagana	140 m	109 m	asfalt 100 %	2 - 3 h
9	„Bajsom od Čačinaca do Jankovca“	20.87 km	srednja	463 m	118 m	asfalt 77 %, makadam 23 %	1.5 - 2.5 h
10	„Uz Bilogoru do Virovitice“	32.33 km	lagana	165 m	119 m	asfalt 84 %, makadam 16 %	1.5 - 2 h
11	„Preko Bilogore i Papuka do Voćina“	38.90 km	lagana	234 m	119 m	asfalt 100 %	2 - 2.5 h
12	„Uz Papuk od Voćina do Orahovice“	42.15 km	srednja	298 m	126 m	asfalt 88 %, makadam 12 %	2.5 - 3 h
13	„Od Papuka do obala Drave“	55.44 km	lagana	605 m	114 m	asfalt 100 %	2.5 - 3 h

Tablica 9 - Popis biciklističkih staza | Izvor: Drava4enjoy

Djelovanjem kroz brojne EU projekte, kroz inicijative i suradnju zaljubljenika i udruga, potaklo se znatan dio populacije na korištenje bicikala i vožnju po navedenih trinaest staza. Istom se rodila ideja da se kreiraju dodatne rute, iz čega su proizašli sljedeći prijedlozi:

a) Ruta „Dravski meandar“ na dionici između šume Banov brod na sjeveroistočnom dijelu Općine Pitomača i naselja Kapela Dvor u Općini Lukač u ukupnoj duljini od 18 km. Ruta prolazi lokalnom cestom LC 40003, LC 40007 i županijskim cestama ŽC 4003, ŽC 4007, ŽC 4009.

b) Ruta „Put ribiča“ na dionici između križničkog mosta i naselja Križnica u Općini Pitomača u ukupnoj duljini od 5,5 km. Ruta prolazi lokalnom cestom LC 40004.

c) Ruta „Put salaša“ na dionici između naselja Kapela Dvor i Terezino polje u Općini Lukač u ukupnoj duljini od 7 km. Ruta prolazi državnom cestom D5.

d) Ruta „Slatki put“ na dionici između naselja Kapela Dvor u Općini Lukač i sjevernog dijela Grada Virovitice (područje na kojem se nalazi Virovitička tvornica šećera) u ukupnoj duljini od 4,5 km. Ruta prolazi državnom cestom D5 i gradskom cestom Virovitica.

e) Ruta „Slavonski kolaž“ na dionici između zapadnog dijela naselja Lukač u Općini Lukač i Budakovačke bare u sjeveroistočnom dijelu Općine Gradina u ukupnoj duljini od 20 km. Ruta prolazi županijskim cestama ŽC 4007, ŽC 4005, ŽC 4010, ŽC 4014.

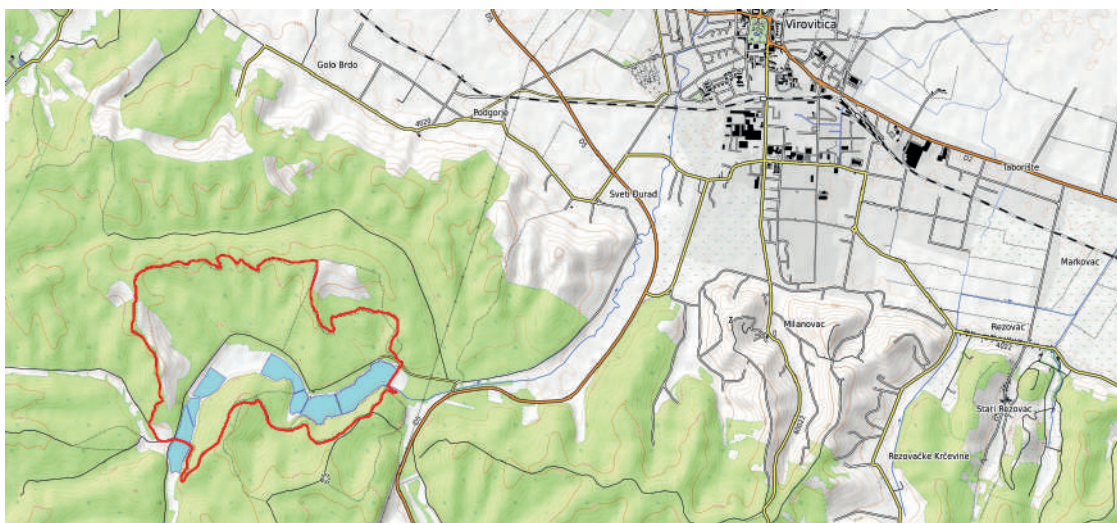
Eurovelo 13 ruta – Ruta Željezne zavjese, prolazi kroz značajan dio Županije, a sama trasa je još u povojima razvoja i eksploatacije te nije označena na terenu, ali se duž njene trase nalaze table projekta *Bike routes along Drava*. Postojanje ovakve trase otvara mogućnost intenzivnijeg budućeg razvoja te iskorištenje ove rute u poticaju razvoja cikloturizma u Županiji te povlačenje vanjskih sredstava financiranja (nacionalnog nivoa i EU fondova) uz koji se mogu realizirati aktivnosti koje direktno doprinose cjelokupnoj cikloturističkoj ponudi Županije, ne samo Eurovelo ruti.

Pored navedenih staza, postoji ponešto staza i na ostalim područjima. Svakako tu moramo istaknuti atraktivnu singletrack stazu *Put šarana* oko devet Virovitičkih ribnjaka, duljine 11 km.



Slika 6 - Trasa Eurovelo 13

Ova staza odskaae od ostalih staza u Źupaniji iz razloga što je u pitanju *singletrack*, umjesto dvotraanog puta, a uz to ima i veliku dinamiku staze te je idealna kružna staza za obitelji, poaanike, djecu koji Źele vjeŹbati tehniku voŹnje ili se rekreirati. Stazu se moŹe skratiti na polovici na duŹinu od otprilike 7 km što je primjerena duljina za malu djecu. Ova staza je pokazatelj kakve bi se staze u budućnosti mogle raditi po cijeloj Źupaniji.



Slika 7 - Staza Put Šarana

Na podruađu Pitomaae je izgraena *Bilogorska biciklistićka staza* duljine 14 km koja prolazi obroncima Bilogore, uz nekoliko mogućnosti za proširenje staza kroz zanimljive predjele vinograda i seoca, što je posebno zanimljivo zbog vinske ponude ovog kraja.

Na podruađu Slatine i Orahovice postoji više neslužbenih staza koje koriste članovi klubova, ali nema službeno kategoriziranih i objavljenih staza.

Osim staza na podruađu Virovitičko-podravkse Źupanije, između Virovitice, preko Pitomaae, a zatim dalje u Bjelovarsko-bilogorsku Źupaniju proteŹe se Bilodravski biciklistićki trokut, koji se od Źurđevca u Koprivničko-kriŹevačkoj Źupaniji širi jugozapadno do Bjelovara te sjeverozapadno do Koprivnice te je odličan spoj ove dvije Źupanije, ujedno povezujući Bilogoru, Dravu i pogranično podruađe s Mađarskom.

Na podruađu Parka prirode Papuk postoji 9 službenih staza, uglavnom srednje teŹine, koje se dobro održavaju, dok se oznaavaenje vrši sukladno mogućnostima, s obzirom da se table često uništavaju ili otuđuju. Podaci o stazama, uključujući GPS zapis, objavljeni su na web-



stranicama www.papukgeopark.com. Pored ovih staza, slično kao i na ostatku Županije, postoji mnogo neslužbenih staza koje koriste biciklisti, koje se u budućem razvoju cikloturizma mogu pripremiti i uvrstiti kao službene staze.



Slika 8 - Bilodravski biciklistički trokut

Potrebno je navesti i projekte cikloturizma koji su u realizaciji u gradu Virovitici, a koji obuhvaćaju više kvalitetnih usluga i zahvata:

- Studija gornjeg sliva Odenice koja obuhvaća i biciklistički promet uz potok koji vodi do atrakcija u gradu Virovitici
- Uređenje biciklističkog prometa kroz središte Virovitice sa svom popratnom infrastrukturom i jednim bike-pointom
- U suradnji s Hrvatskim cestama uređenje biciklističke trake do Suhopolja (dvosmjernu)

Osim navedenog, u suradnji s Hrvatskim šumama nastoji se obuhvatiti grad i povezati Viroviticu i Virovitička jezera stazom kroz šumu, a također tim načinom povezati grad s prigradskim naseljima.

Od ostale popratne infrastrukture, poput odmorišta uz biciklističke staze, e-punionice i slično, uglavnom nije ništa postavljano ili pripremano.

Navedeno stanje pokazuje da je potrebno definirati i pripremiti mrežu biciklističkih staza po cijeloj Županiji (sa svim popratnim sadržajima), uz njih osposobiti dodatne usluge (servisne točke, odmorišta, a zatim i e-bike punionice), da bi se stvorio pravilno rašireni temelj za razvoj cikloturizma.

Pored regularnih staza za bicikliste, postoje staze koje su namijenjene određenom tipu korisnika, a koje dosta ovise o konfiguraciji terena te motivaciji lokalnih biciklista i klubova, koji u većini slučajeva osmisle i održavaju te staze. Trenutno na području Županije postoji staza *Put šarana* na Virovitičkim ribnjacima u blizini Virovitice. Ostalih specijaliziranih biciklističkih staza ili specifičnih proizvoda, poput *flow-traila*, *bike-parka* ili sličnih sadržaja,

nema. S obzirom na konfiguraciju terena, na ravnom dijelu u budućnosti će se vjerojatno raditi klasične biciklističke staze, uz *singletrack* staze, eventualno specijalizirane sadržaje poput *pumptrack*a, BMX poligona, dok za ostale sadržaje ponuda može biti građena jedino na području PP Papuka, te bilogorskog područja koje ima blažu konfiguraciju i nižu nadmorsku visinu u odnosu na područje Papuka.

2.2.2. Biciklističke karte

Projektom *Drava4Enjoy*, pored većih infrastrukturnih projekata, kreirano je pet biciklističkih staza i izrađena je prva veća biciklistička karta Županije, točnije njenog zapadnog dijela. Ovaj prikaz upotrijebljen je za izradu karte u tiskanom i online (elektronskom) obliku te za izradu info-tabli (npr. kod kurije Janković).

Projekt koji se nadopunjava s navedenim jest *Bike routes along Drava*, koji je kreirao dodatnih 8 staza i izradio kartu za ostatak Županije, čime je zaokružena kompletna karta službenih biciklističkih karata Virovitičko-podravске županije, što je dobar smjer razvoja i odskočna daska za budući razvoj biciklističkih karata.



Slika 9 - Bilodravski biciklistički trokut | Izvor: TZO Pitomača

Osim ove karte, postoje još karte pojedinog područja ili staze (*Bilodravski biciklistički trokut* na području Pitomače i *Put šarana* na području Virovitice) koje obuhvaćaju područje samo te pojedine staze.

Sustava karata koje segmentirano i detaljno pokrivaju cijelu Županiju u ovom trenutku nema.

2.2.3. Foto/video i ostali informativno-promotivni materijali

Osim karata te materijala iz biciklističkog projekta *Drava4Enjoy*, destinacijskih materijala poput biciklističke brošure Virovitičko-podravске županije još uvijek nema, što je i razumljivo, pošto se oni stvaraju nakon kreiranja dostatne temeljne ponude (staze, usluge, manifestacije, specijalizirani smještaj). Ipak, bitno je za napomenuti, na području Županije postoje zaljubljenici u biciklizam kojima je hobi fotografiranje. Iako amaterskog profila, fotografije su napravljene s puno emocija, na iznimno brojnim i različitim lokacijama po Županiji i po raznim vremenskim uvjetima. Ove fotografije, a uz dogovor i slične ubuduće (možda čak i dogovorno s određenim motivima i lokacijama) mogu biti upotrijebljene za dopunjavanje foto galerije, posebice ciljane fotodokumentacije za pojedine staze, lokacije ili tematike.

2.2.4. Bike&Bed smještaj

Bike and bed smještaj u pravilu je nadogradnja već postojećih smještajnih kapaciteta te stoga uvelike ovisi o postojećoj turističkoj razvijenosti kraja te, na to vezane, razvijenosti smještajnih kapaciteta. Zbog svoje specifičnosti spada pod posebne vrste ugostiteljskih objekata za koje su kriteriji definirani od strane nadležnog Ministarstva turizma (NN 56/2016.) te u njima definiranih posebnih standarda u članku 46. te prilogima dokumentu. Općenito je razrada te primjena standarda na nivou cijele Hrvatske raznolika, pri čemu je najdalje otišla Istarska županija, dok sličnih primjena ima i u Međimurskoj, Šibensko-kninskoj te Splitsko-



Slika 10 - Nacionalni Bike&Bed logotip



dalmatinskoj županiji.

Virovitičko-podravska županija spada u turistički slabije razvijenu županiju, sa skromnim brojem ugostiteljskih objekata, radi čega je i ponuda smještaja skromnija, posebice uspoređuje li ju se s turističkim razvijenim regijama u primorju. Posljedično, ponuda specijaliziranog smještaja za bicikliste gotovo da i ne postoji, a pojedina nastojanja svode se na napore pojedinih iznajmljivača. Ipak, u posljednjim godinama uočava se kako, s popularizacijom cikloturizma na državnom nivou, raste interes kod pojedinih ugostiteljskih objekata da investiraju i proširuju ponudu u ovakvim specijaliziranim smjerovima. S nekoliko takvih objekata pravilno educiranih i usmjerenih moglo bi se usmjeriti i potaknuti razvoj Bike&Bed ponude na županijskoj razini, stoga je bitno takvim investitorima pružiti potrebnu pomoć i poticaj.

2.2.5. Web-stranice za cikloturiste

Podaci o stazama Virovitičko-podravske županije primarno se nalaze na web-stranicama projekta *Drava4Enjoy*, gdje je sabrana zadovoljavajuća količina informacija o trinaest biciklističkih staza, uglavnom na području zapadnog dijela Županije. Pored navedenih stranica, postoje web-stranice pojedinih turističkih zajednica koje prikazuju biciklističke sadržaje na svom području, npr. Turističke zajednice općine Pitomača, koje se uglavnom sastoje od jedne do dvije biciklističke staze s lokalnog područja.

Službenih destinacijskih web-stranica na kojima se može naći popis cjelokupne ponude za cikloturiste u Virovitičko-podravskoj županiji trenutno nema, no evidentno je kako će s porastom ponude, posebice u novom razvojnom ciklusu 2017.-2020., biti nužno izraditi i kvalitetno popuniti sadržajem takve web-stranice, a što će istom iziskivati izradu vizualnih standarda biciklističkog proizvoda Županije.

Izrada ovakve destinacijske web-stranice za cikloturizam na području Virovitičko-podravske županije od ključnog je značaja, a treba imati na umu da je objava kvalitetnih podataka na web-stranicama apsolutni prioritet.



Slika 11 - drava4enjoy.eu

2.2.6 Manifestacije i klubovi/udruge

Biciklističke manifestacije na području Županije organiziraju biciklistički klubovi tj. udruge. Manifestacije započinju u travnju (*MTB Papuk adventure race*), a završavaju u listopadu (*Bilogorska kestenijada*), protežući se kroz topli dio godine. Riječ je uglavnom o MTB manifestacijama natjecateljskog tipa, poput utrke *XC Srednjovjekovnim stazama* (svibanj), *XC Put Šarana* (kolovoz) ili *Panonsko-Bilogorski maraton* (rujan), a organiziraju se i biciklijade za širu publiku i one manje vične vožnji na biciklima.

Pored striktno biciklističkih manifestacija, istaknuti vrijedi *MTB Papuk adventure race*, MTB utrku orijentacije, koja je jedinstvena manifestacija ovakve vrste - orijentacijska - na području Županije. Iako je u svijetu, pogotovo u nordijskim zemljama orijentacija (trkačka ili MTB) vrlo popularna, u našim krajevima postoji u vidu treking utrka, MTB orijentacije te specijaliziranih natjecateljskih orijentacijskih utrka.

Značajnu promociju cikloturizma ostvarila je utrka *Tour of Croatia*, tzv. „nacionalni Tour“, koja je kroz Viroviticu prolazila u travnju 2016. i 2017., a fokus javnosti usmjerila je na području cijele

Hrvatske, uz iznimno veliku promociju Hrvatske na međunarodnom planu. Promovirajući biciklizam, zasigurno će omogućiti biciklističkim udrugama i privatnicima da jače promoviraju biciklistički turizam i cikloturističku ponudu.

Osim navedenih utrka, na širem području regije organizira se Slavonska brdsko-biciklistička liga, sustav MTB natjecanja u organizaciji brojnih klubova, u čemu participiraju i klubovi s područja Virovitičko-podravske županije. Ove utrke kratke su i ne previše zahtjevne za organizaciju, no nude vrlo solidnu razinu kvalitete, sve su popularnije, a odlične su za privlačenje rekreativaca, mladih sudionika te za općenito populariziranje biciklizma. Pored toga, aktivnim biciklistima služe kao odličan kontinuitet u treninzima, koji time motiviraju ostale rekreativne sudionike na češće bavljenje biciklizmom. Po iskustvu drugih regija, iz ovakvih manifestacija nerijetko iskoči neka jača manifestacija, stoga se to može iskoristiti za razvoj manifestacija na području Županije te za kvalitetniju suradnju s okolnim područjima i županijama.

broj	mjesec	naziv	organizator	mjesto	tip
1	travanj	Biciklijada "Zelena blaga Bilogore"	Nippy adventures	Virovitica	Biciklijada
2	travanj	MTB Papuk adventure race 2	BK Lood	Orahovica	MTB orijentacijska utrka
3	svibanj	XC Srednjovjekovnim stazama 2017.	BK Lood	Orahovica	MTB utrka
4	lipanj	Biciklijada "Zeleno srce"	RD "Zeleno srce"	Pitomača	Biciklijada
5	lipanj	Mikeška biciklijada	obrt Mikešland	Virovitica	biciklijada
6	srpanj	Biciklijada "Bajsom i žlicom po Podravini"	Nippy adventures (Boho Travel Art)	Virovitica	Biciklijada
7	kolovoz	Outdoor weekend	Bk Bor	Virovitica	Outdoor vikend
8	kolovoz	XC Put Šarana	BK Bor	Virovitica	MTB utrka
9	kolovoz	Biciklijada "Outdoor Weekend 2017."	BK Bor	Virovitički ribnjaci	Biciklijada
10	rujan	Panonsko-Bilogorski MTB maraton	Keks	Kapela Dvor (VT)	MTB maraton
11	rujan	Obiteljska biciklijada Barcs-Virovitica-Virovitički ribnjaci	Sportska zajednica Grada Virovitice	Barcs/Virov. ribnjaci	Biciklijada
12	rujan	Biciklijada "BUB – Biciklom u Bukovu"	Općina Suhopolje	Suhopolje	Biciklijada
13	rujan	Biciklijada "Biciklom u posjetu starim vremenima – u doba Petra Preradovića"	Nippy adventures (Boho Travel Art)	Virovitica	Biciklijada
14	listopad	Biciklijada "Bilogorska kestenijada"	Nippy adventures (Boho Travel Art)	Virovitica	Biciklijada

Tablica 10 - pregled važnijih biciklističkih manifestacija u 2017. godini

Ove godine u kolovozu je održan *Put šarana outdoor vikend* na Virovitičkim ribnjacima, kao kombinacija trkačke, a drugi dan i MTB utrke po *Stazi šarana*. Brojni sudionici (blizu tristotinjak sveukupno) ostali su na području Virovitice ta dva dana, čime je ovakva manifestacija počela realizirati noćenja, a ujedno je i početak outdoor festivala od više dana manifestacija za različite profile korisnika, što treba iskoristiti kao potencijal za daljnji razvoj, utoliko više što se



nalazi uz Viroviticu, najveće središte u Županiji.

Od navedenih manifestacija ističe se Mikeška biciklijada koja se održava već dvadeset i tri godine s ciljem održavanja i populariziranja starih običaja i kulturne baštine kraja, na kojoj se okuplja preko 500 sudionika, a vozi se na relaciji od Virovitice do Virovitičkih ribnjaka. Također su značajna nastojanja klubova koji organiziraju različite vrste manifestacija – rekreativnih i natjecateljskih, a ističe se i organizacija brojnih biciklijada od privatnog organizatora, uz kreiranje turističkih paketa za goste.

Sve ove manifestacije organizirane su od strane domaćih udruga. Značenje klubova za županiju, iz aspekta cikloturizma i outdoor turizma, primarno je u činjenici kako jedino takvi subjekti organiziraju manifestacije, naravno uz veću ili manju potporu lokalne i županijske razine. Bez ovog segmenta, manifestacije skoro ne bi ni postojale. Pored toga, udruge tj. njihovi članovi aktivisti su koji će osmišljavati i trasirati biciklističke staze pri razvoju proizvoda, a također će kasnije te staze pregledavati, održavati i davati prijedloge za njihovo unaprjeđenje, a jednako tako i za označavanje biciklističkom signalizacijom. Pored toga, takvim razvojem stjecat će iskustvo te će se kasnije moći koristiti u raznim aktivnostima turističkih zajednica i ostalog turističkog sektora, čime će se polako stvarati specijalisti u cikloturizmu. Znatno dio ovih aktivista educira se naknadno, poglavito za biciklističke vodiče, a nemali broj njih nastavi raditi posao vodiča ili se zaposle u tuđoj, ili osnuju svoje vlastite, agencije ili obrte te direktno utječu na cikloturističku ponudu u Županiji.

Na području županije najaktivnije su udruge BK Bor iz Virovitice, BK Lood iz Orahovice te klub Keks iz Virovitice. Također aktivisti koji održavaju web-stranice www.nippyadventures.com, a koji su aktivni kroz navedene udruge, sudjeluju u organizaciji manifestacija i ostalim aktivnostima, dok kroz web-stranice promoviraju ponudu ovog kraja i ujedno vrše prodaju turističkih sadržaja.

2.2.7. Agencijska ponuda

Od turističkih agencija trenutno postoje dvije agencije, od kojih je jedna isključivo emitivnog tipa (prodaja putovanja u druge destinacije), dok je druga u stvari poslovnica agencije iz druge županije u Virovitici, koja, iako za sada skromno, pored organizacije putovanja u druge destinacije, realizira i dolazke grupa na područje Virovitičko-podravске županije. Očito je kako će se za masovniji dolazak cikloturista morati povećati broj, obim i kvaliteta ponude postojećih agencija, potaknuti osnivanje novih, ali isto tako privući putovanja većih agencija iz drugih središta kako bi se time potakla domaća ponuda usluga - od ugostiteljske, smještajne, usluge biciklističkih vodiča, prijevoza, najma i drugo.

2.2.8. Biciklistički vodiči

U listopadu 2015. godine, u organizaciji Turističke zajednice Virovitičko-podravске županije te u izvedbi IRTA-e d.o.o., realizirana je edukacija za biciklističke vodiče s područja Županije, sufinancirana od strane Ministarstva turizma. Edukaciju je pohađalo četrnaestoro polaznika. Edukacija je realizirana vrlo kvalitetno, suradnja među polaznicima bila je odlična, a položili su svi polaznici. Teoretski dio edukacije održao se u Virovitici, praktični dio na Virovitičkim ribnjacima, a zajednička vožnja odvozila se u okolici Virovitice.

Od navedenih polaznika već u idućoj godini petoro polaznika počelo se aktivnije baviti cikloturizmom - vođenjem turista putem raznih agencija, organizacijom cikloturističke ponude u privatnom aranžmanu ili bavljenjem raznim drugim uslugama u cikloturizmu (organizacija različitih biciklističkih manifestacija), a tim aktivnostima se gotovo svi bave još i danas. Gotovo svi polaznici nastavili su biti aktivni u svojim klubovima, u suradnji s turističkim zajednicama, privatnim poslovnim inicijativama ili ostalim aktivnostima iz domene cikloturizma, stoga se edukacija i poticaj može ocijeniti iznimno uspješnim, a time je potaknut razvoj prvih biciklističkih specijalista u Županiji.

2.2.9. Ostale usluge za cikloturiste

Na području Virovitičko-podravске županije zaživjelo je malo dodatnih biciklističkih proizvoda, ponude i infrastrukture, kao što su bike-share sustavi, e-punionice, dok su sadržaji poput servisnih točaka kandidirani ove godine na nekoliko natječaja te se očekuje njihova

implementacija u ponudu Županije. Takva situacija je i očekivana pošto je za razvoj takve vrste proizvoda nužno da se na području Županije prije toga razviju ostali, „temeljni“ proizvodi (staze svih vrsta, specijalizirani smještaj, karte, usluge, informativni i promotivni materijali i drugo).

Napomenimo kako je *Drava4Enjoy* projektom realizirano postavljanje jednog, a projektom *Bike Routes along Drava* tri odmorišta za bicikliste s informativnim materijalima, a smješteni su uz atraktivne lokacije duž trase.

Od pojedinih općina možemo istaći Općinu Pitomača koja je u blizini rijeke Drave postavila odmorište, a također dva puta godišnje održava manifestacije Pitomačka biciklijada i biciklijadu vezanu uz Petra Preradovića i njegov rodni kraj u Grabrovnici kraj Pitomače.

Što se tiče „klasične“ usluge za bicikliste, ona postoji u relativno skromnom obimu, uglavnom u vidu trgovina, servisa, ponekog najma, s tim da je, zbog ograničene potražnje, umnogome ograničena širina i kvaliteta ponude. Obalna područja imaju veliki broj turista koji nerijetko višestruko nadmašuje broj domicilnog stanovništva, s brojnim gostima srednje i više platežne moći sa sve rafiniranijim preferencijama, što omogućava da se razvije veliki broj pružatelja usluga sa specijaliziranim uslugama, uslugom više kvalitete, a što sasobom povlači raznovrsnost ponude i više cijene. Za razliku od toga, prostori u unutrašnjosti, u koje spada i Virovitičko-podravska županija, zbog daleko manje posjećenosti i drugačijeg profila gostiju, u ovoj fazi razvoja ne mogu imati takvu ponudu. Naravno da će s razvojem ponude rasti i potražnja odnosno posjećenost, no te će se brojke uglavnom vezivati jedna na drugu i uvjetovati se u tendencijama kretanja.



Slika 12 - bike odmorište Pitomača | Autor: Mateja Cah

Bitno je podvući misao kako je za razvoj privatnog sektora potreban preduvjet u vidu (bar) solidno razvijenog proizvoda, što je, uglavnom zadatak javnog sektora, kroz ranije rečene elemente. Infrastruktura koju izgrađuje javni sustav (Županija, jedinice lokalne samouprave, turističke zajednice) izgrađivat će se uz postojeće i nove biciklističke staze, dok će dodatne usluge koje su uglavnom stvar privatne inicijative (rent-a-bike, bike-share, smještaj, servisi) uglavnom ovisiti o potražnji te ih se drugim putem neće moći značajnije potaknuti ili razviti.

2.2.10. Ostali subjekti i institucije

Kako bi se dobio točan uvid u aktivnosti ostalih subjekata na području Županije, analizirane su njihove dosadašnje aktivnosti te je zatraženo njihovo očitovanje o investicijama (dosadašnjim i planiranim) koje su vezane za cikloturizam.

Hrvatske ceste definirale su prometne pravce koji imaju visoki intenzitet prometa te su time rizični i za bicikliste, u što ulazi većina državnih cesta na području Županije: DC2, DC5, DC34, DC69, DC314, DC538, a jedina se kao manje prometna izdvaja cesta D69 (Slatina-Čeralije-Voćin-Djedovica/granica Županije). Od sanacija i rekonstrukcija kolnika u budućem razdoblju u planu je obnova kolnika na DC2 na dionici Suhopolje-Sladojevci, a za uvrštenje u plan sanacije nominirana je dionica DC5 Terezino Polje-Virovitica. Za izgradnju biciklističkih traka nemaju podataka niti planova te se naslanjaju na godišnje planove MMPI.

Očitovanje **Županijske uprave za ceste** slično je te se, po pitanju izgradnje ili sanacije cestovne infrastrukture, kao i biciklističkih prometnica (traka) naslanja na godišnje planove MMPI.

Što se tiče područja pod upravljanjem **Hrvatskih šuma**, na području Virovitičko-podravske županije situacija je dosta složena s obzirom da se na području Županije prelamaju područja pod upravom čak tri različite podružnice - Našica, Koprivnice i Bjelovara. Ovakva situacija nedvojbeno otežava i usporava rad na područjima pod upravljanjem Hrvatskih šuma na



području Županije. Ipak, što se tiče dosadašnje suradnje između Hrvatskih šuma i javnog sustava te klubova i udruga, ona se može okarakterizirati kao kvalitetna i konstruktivna, uz potrebu koordinacije aktivnosti koje se planiraju. S obzirom da će se većina budućih biciklističkih staza trebati raditi na područjima s manjom ili većom ingerencijom Hrvatskih šuma, uputilo se dopis s upitima o stanju i planu investicija u sektoru cikloturizma. Trenutnih projekata u realizaciji, kao i planova za investiranje ubuduće (do 2020.), nema na području nite jedne od triju podružnica Hrvatskih šuma odnosno na području cijele Županije. Izrada biciklističkih staza po šumskim područjima, kojima će se kretati biciklisti, treba biti usklađena s podružnicom Hrvatskih šuma koja upravlja područjem, kao i s lovoovlaštenikom, čime će se izbjeći negativni efekti, a pojačati pozitivni efekti kod svih partnera, a ponajprije kod gostiju.

Hrvatske vode sudjelovale su u projektu izrade biciklističkih staza uz Dravu, primarno uređenjem staze po nasipu, a sudjeluju i u nekim aktualnim sličnim projektima.

Hrvatske željeznice nude mogućnost prijevoza biciklista, uglavnom posebnim vagonima prilagođenim za tu namjenu, što se koristi povremeno na području Gorskog Kotara te srednje i sjeveroistočne Hrvatske, uglavnom za posebne dogovore za određene grupe ili ture, te za manifestacije kojima je potreban prijevoz te vrste. S obzirom da je unutrašnji dio Hrvatske dostupniji gostima vlakom (u što ulazi i područje sjeverne i sjeveroistočne Hrvatske), ovo bi mogao biti zgodan način kako omogućiti jednostavne vikend-izlete gostiju iz većih središta te iz krajeva Hrvatske koji su slabije upoznati s ponudom ovog dijela Hrvatske, a u ovom slučaju Virovitičko-podravske županije. To se ponajprije odnosi na goste iz Zagreba i ostalih većih gradova. Ipak, s obzirom na stanje Hrvatskih željeznica te na slabiju popularnost cikloturizma u Hrvatskoj, bar u unutrašnjim područjima, bit će potrebno dosta truda i međusobnog usklađivanja da bi se ova ponuda organizirala i nudila na jednostavan i kvalitetan način koji će gostima biti prihvatljiv.

Hrvatska gorska služba spašavanja na području Županije, uglavnom kao i ostale županijske ispostave HGSS-a po Hrvatskoj, redovito sudjeluju pri organizaciji biciklističkih manifestacija, primarno natjecateljskih, ali i rekreativnih. Ta se suradnja provodi kvalitetno i u bliskoj koordinaciji s organizatorima, a u potpunosti je u skladu sa smjernicama djelovanja organizacije. Osim toga HGSS ili njihovi članovi sudjeluju u edukacijama raznih vrsta, uglavnom vezane za outdoor aktivnosti (prva pomoć, orijentacija i drugo).

2.3. Procjena stanja cikloturističke potražnje

Današnja turistička, a i cikloturistička ponuda, uglavnom se odvija uz morsku obalu i manji pojas u zaleđu mora. Od tog područja odskaču neke najpoznatije atrakcije, poput nacionalnih parkova Plitvičkih jezera i Krke ili Grad Zagreb. Ostatak područja Hrvatske turistički je slabo razvijen, a to se prenosi i na cikloturizam.

Slična je situacija i s područjem Virovitičko-podravske županije, u kojoj će razvoj cikloturizma morati početi od temeljnih elemenata (infrastrukture), preko edukacije i uslužnih djelatnosti, do promocije. Potražnja je za sada slaba, budući da je potrebno razviti ponudu, ali postoji značajan potencijal zbog dobrog geoprometnog položaja Županije, kao i u odnosu na zemlje koje ju okružuju, te sve snažnije promocije Hrvatske kao „nove“ cikloturističke destinacije.

Dobar geoprometni položaj Županije omogućuje gostima da u relativno kratkom roku stignu do destinacije. To može značajno podići broj kraćih boravaka (vikend-posjeta), za koje ne treba duže planiranje ili organiziranje puta, a tek u manjem broju će se raditi o agencijskim grupama, iako će one, radi popunjavanja sadržaja, vjerojatno prolaziti područja više županija. U ovom razdoblju razvoja cikloturizma destinaciju će primarno posjećivati domaći posjetitelji i posjetitelji najbližih okolnih zemalja - Slovenije, Srbije, Bosne i Hercegovine te svakako Mađarske.

U ovoj početnoj fazi razvoja cikloturizma motiv dolaska gostiju bit će primarno promjena ambijenta boravka u kombinaciji s posjetom nekoj atrakciji ili manifestaciji, uz osiguranu zadovoljavajuću (ne nužno visoko kvalitetnu) ponudu cikloturizma.

Kapacitet predstavljaju gosti iz Austrije, Njemačke, Češke i ostalih zemalja, poput Italije, međutim vezano za navedene zemlje postoji otežavajući element – sve imaju konfiguraciju tla i prostora

sličnu (ili atraktivniju) od kontinentalne Hrvatske, a sama biciklistička ponuda im je daleko razvijenija i kvalitetnija u odnosu na našu ponudu (čak i dobrog dijela obalne ponude), radi čega će takvi gosti željeti doći na dobro ili odlično razvijenu biciklističku i popratnu ponudu. Element koji može dati prednost ovom kraju u odnosu na ostale spomenute zemlje jest promocija ovog prostora kao očuvanog kraja, kao svojevrsne egzotike, očuvane oaze, gdje mogu iskusiti očuvani krajolik te probati nešto uistinu različito od onoga što imaju u svom zavičaju ili drugdje po svijetu. Naravno, važan adut je i niska cijena usluga u odnosu na većinu susjednih zemalja koje će motivirati znatan dio takvih gostiju.

Općenito govoreći, turističku (cikloturističku) potražnju kreirat će se tek stvaranjem proizvoda cikloturizma odnosno ponude, a koja kreće od biciklističkih staza i prometnica te ostalih aktivnosti i materijala. Tu moramo izdvojiti Bike&Bed koji je potrebno razvijati od početka budući da će on omogućiti dolazke većeg broja biciklista koji će dobiti bar minimum potrebne usluge, dok će veći objekti omogućiti dolazak srednjih i većih grupa biciklista (8-10 osoba i više). Za sada ima nekoliko takvih objekata na području Županije (prikazano u poglavlju Bike&Bed), različitih tipova i na različitim lokacijama, što je dovoljno za ovu fazu razvoja proizvoda.

Naknadno, nakon kvalitetnog razvoja cikloturističke ponude, trebat će proširiti promociju i profiliranje za drugu, širu skupinu gostiju (onih koji dolaze zbog odlične biciklističke i popratne ponude). Ova promjena nije izgledna da će se dogoditi u razdoblju kraćem od pet do sedam godina.

Element na koji se treba usredotočiti, pogotovo u početku, svakako su atraktivnost, očuvanost i raznolikost okoliša, očuvanost autohtone ponude i načina života. Umjesto da se slabija turistička razvijenost gleda kao problem, ovdje se može istaknuti kao motiv, odnosno argument, posebice što je dosta razvijena lokalna prometna infrastruktura rasterećena od prometa, između brojnih sela, gradova te ostalih urbanih i prirodnih atrakcija. Ovime se na neki način kompenzira nedostatak prometne biciklističke infrastrukture (biciklističke trake i prometnice) i zadržava autohtonost.

U korištenju aduta o Hrvatskoj kao novoj destinaciji treba koristiti potencijal obalnog dijela zemlje koji profilira zemlju i dovodi goste, kako bi se zatim to iskoristilo za dovođenje gostiju i u prostore kontinentalnog dijela zemlje. U ovome će biti potreban jasan angažman lokalne i regionalne uprave te turističkih subjekata prema agencijama, u smjeru kreiranja i zajedničkog rada i investiranja u turističke pakete koji će goste dovoditi u ovaj kraj.

U konačnici, zbog rečenih elemenata, potencijalno je moguće lakše kandidiranje projekata te dobivanje financiranja putem EU fondova, kao i sufinanciranja s državne razine, što je od ključnog značaja za investicije u ovom dijelu Hrvatske, posebice prometne i smještajne biciklističke infrastrukture. U ovome će blizina Mađarske te postojeće iskustvo s EU fondovima i time ostvarena partnerstva biti od velike pomoći, utoliko više što Virovitičko-podravska županija raspolaže navedenim kapacitetima.

2.4. Suradnja u domeni cikloturizma

Razvoj cikloturističkog proizvoda do sada je bio uglavnom u rukama upravnih odjela Virovitičko-podravske županije uz blisku suradnju s razvojnom agencijom Vidra i Turističkom zajednicom Virovitičko-podravske županije. Vezano za osmišljavanje staza, destinacijski web i osnovnu promociju i edukaciju, mnogo je realizirano kroz dva projekta - *Drava4Enjoy* i *Bike routes along Drava*, o čemu je više rečeno u početnom dijelu materijala, te uz pojedine aktivnosti županijske turističke zajednice (edukacije npr. za biciklističke vodiče). Suradnja za terenske aktivnosti (osmišljavanje i održavanje staze) bila je velikim dijelom vezana za lokalne biciklističke klubove i pojedince zaljubljenike u biciklizam. Ovim putem se vršila suradnja i s HGSS-om, s obzirom da su njihovi članovi aktivni u nekim klubovima, a osim toga prisutni su na utrka u smislu stručne liječničke pomoći.

Suradnja s vanjskim institucijama, poput Hrvatskih cesta i Županijske uprave za ceste, Hrvatskih voda i Hrvatskih šuma, bila je nešto manjeg intenziteta, što zbog različitih planova i zakonskih regulativa svake od navedenih, što zbog različitih poslovnih planova i prioriteta poslovanja navedenih institucija. Za kvalitetan daljnji razvoj bilo bi potrebno da se podigne na višu razinu te da se usmjeri daljnjem ulaganju u cikloturizam i problemima koji se na to vežu.



3. SWOT ANALIZA

SNAGE * ugodna klima i povoljan geoprometni položaj, pogranično područje * prirodni resursi i prirodna raznolikost, povijesno i kulturno naslijeđe * Park prirode Papuk - UNESCO svjetski geopark Papuk * područje uz rijeku Dravu u obuhvatu UNESCO prekograničnog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav * enogastronomija * veliki broj dobro razgranatih lokalnih cesta s niskim intenzitetom prometa * tradicija biciklizma * visoka razina osobne sigurnosti * stručni i iskusni kadrovi za dobivanje sredstava iz EU fondova * prekogranična suradnja s Mađarskom * vodne akumulacije, jezero u Orahovici * gostoljubivost stanovništva * multikulturalnost društva * Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici * glavni željeznički pravac Osijek - Virovitica - Koprivnica - Zagreb	SLABOSTI * nedostatak brzih i autocesta do glavnih središta regije * niska razina sigurnosti u cestovnom prometu i prometne kulture * nepostojanje turističkih agencija, posebice receptivnih * nepostojanje specijaliziranih usluga u cikloturizmu * nedostatak iskusnih specijalista za cikloturizam * neadekvatna biciklistička signalizacija * mali broj uređenih i označenih biciklističkih staza i traka - u prirodi i u urbanim središtima * neizgrađena turistička infrastruktura i nedovoljno iskorišten turistički potencijal * nedostatak prepoznatljivih brandova (turizma) Županije * nedovoljna promocija turizma odnosno turističkih atrakcija * nedostatak lokalne i regionalne inicijative za turizam * problemi u koordinaciji između raznih institucija i subjekata * nedostatak financijskih sredstava * sporost administracije na svim razinama * niska razina informacija i informativnih materijala za cikloturiste * nedovoljna promocija i prepoznatljivost Hrvatske kao cikloturističke destinacije * slabe mogućnosti korištenja javnog prijevoza za bicikliste (željeznica, autobusi)
PRILIKE * status Hrvatske kao neotkrivene turističke destinacije, posebice kontinentalni dio * Hrvatska u EU ima najveći udio površina zaštićenih u okviru programa NATURA 2000. * Strategija turizma RH do 2020. godine ističe cikloturizam kao jedan od ključnih proizvoda * razvoj posebnih (manjih) biciklističkih oaza * uređenje biciklističkih staza, traka i ostale infrastrukture te specijaliziranih, visoko kvalitetnih usluga * širenje bike-sharea, e-bikova, e-punionica * razvoj novih turističkih proizvoda * EU fondovi * plan izgradnje brzih cesta i autocesta * blizina Mađarske za prekograničnu suradnju i spremnost za podjelu iskustva u EU fondovima * trend rasta ruralnog turizma i rast potražnje svih vidova turističke potrošnje * dizanje razine stručnih i specijaliziranih znanja paralelno s porastom razvijenosti i popularnosti cikloturizma * nove tehnologije (prvenstveno Internet i kompjuterizacija) * podizanje ekološke svijesti i zdravog načina života * cjelogodišnje turističko poslovanje * snažniji razvoj (ciklo)turizma na kontinentu * razvoj ponude pratećih sadržaja i aktivnosti za cikloturiste * koordinirani razvoj cijele destinacije i osnivanje koordinacijskog tijela na županijskoj (destinacijskoj) razini * razvoj programa cjeloživotnog učenja kroz povezivanje s potrebama tržišta rada	PRIJETNJE * nedostatak sredstava za očuvanje okruženja i razvoj nove ponude * prekomjerni porast prometa te porast broja prometnih nesreća u kojima sudjeluju biciklisti * globalna konkurencija i konkurentnost drugih županija * migracija mladih i obrazovanih osoba, nedostatak kadrova * niska razina turističke svijesti * loša cestovna infrastruktura * neprilagođenost obrazovnog sustava/programa potrebama gospodarstva odnosno tržištu rada * otežana izgradnja cikloturističke infrastrukture uslijed neadekvatne zakonske regulative i imovinsko-pravnih problema * konflikti javnog i privatnog interesa * problemi s nadležnostima raznih institucija, a time i uvjetovanostima o velikom broju faktora * ograničena sredstva za promotivne aktivnosti * olakšano djelovanje inozemnih agencija zbog pripadnosti Europskoj uniji

ZAKLJUČAK

Virovitičko-podavska županija ima dobar geoprometni položaj, ima očuvanu prirodu i kulturno-povijesno naslijeđe, dobru enogastronomiju, dobro razvijenu lokalnu prometnu mrežu. Kako je ranije rečeno, cikloturistička ponuda će se, bar za početak, temeljiti na kraćim (vikend) dolascima, koji će trebati imati neku različitost u odnosu na ostale krajeve, a tu će razliku, dakle vlastiti identitet, trebati čuvati i pametno koristiti. Tome u prilog svakako ide enogastronomija koju će se nedvojbeno kombinirati s ostalom ponudom.

S obzirom na financijsku ograničenost Županije te subjekata u turizmu na njenom području, od iznimnog je značaja vještina Županije i partnera da priskrbljuju sredstva iz vanjskih izvora financiranja i iz EU fondova. Projekti će trebati biti čim konkretniji i efikasniji, kako bi se čim bolje iskoristila sredstva i vrijeme, budući da je bitno da Županija čim prije definira svoju ponudu i istakne se u širem okruženju koje će svoju ponudu temeljiti na dosta sličnih argumenata. Kao značajni faktor ponude izdvaja se PP Papuk, s obzirom da je to jedini osjetno brdoviti kraj na području cijele Županije.

S druge strane, problemi na kojima će trebati raditi od početaka bit će razvijanje stručnog kadra za sve vidove ponude, što će se morati činiti sustavno i kontinuirano, najbolje na razini Županije. Također će biti bitno vršiti redovno koordinacije, najbolje kroz zajedničko tijelo, koje će udružiti budžet i napore za koordinirane investicije i razvoj, definiranje standarda te zajedničku sustavnu promociju. Od ključnog je značaja percepcija Županije kao jedne destinacije te takvim njenim upravljanjem.



Slika 13 - Milanovac | Izvor: Nenad Hečimović



4. VIZIJA I CILJEVI RAZVOJA DO 2020. GODINE

Temeljem dosadašnjih podataka u Planu, posebice dijelu SWOT analize, naziru se potrebne aktivnosti za buduće trogodišnje razdoblje, a time i vizija za navedeno, ali i duže vremensko razdoblje.

Vizija razvoja cikloturizma Virovitičko-podravske županije do 2020. godine stavlja pred nas namjeru izgradnje i stavljanja u funkciju većine ili svih segmenata cikloturizma na potrebnu razinu kvalitete, s realizacijom većine zacrtanih aktivnosti iz ovog Plana.

Godine 2020. pokrenuti su svi segmenti cikloturizma te taj vid turističke ponude ostvaruje rezultate i posjete cjelogodišnjeg turizma. Izgrađene su potrebne biciklističke staze i prometnice, osmišljen je i primijenjen sustav signalizacije, izrađeni i redovno distribuirani info i promo materijali, stavljen u funkciju Bike&Bed i ostali ugostiteljski segment, a educirano osoblje kvalitetno vodi razvoj u svim njegovim segmentima i servisima. Područje Županije funkcionira kao jedinstvena destinacija uz zajedničko planiranje, realizaciju, promociju cikloturizma, a sve kroz zajedničko tijelo za upravljanje cikloturizmom na području destinacije. Svime time se Virovitičko-podravska županija ističe u ponudi cikloturizma u okruženju.

U skladu s vizijom razvoja, ciljevi razvoja su sljedeći:

1. Standardi
 - a. županijski vizualni standard cikloturizma
 - b. standardi primijenjeni na svim proizvodima i materijalima
 - c. biciklistička signalizacija
 - d. Bike&Bed sustav
2. Infrastruktura
 - a. biciklističke staze i prometnice, ponuda specijaliziranih biciklističkih staza i proizvoda
 - b. brojači prometa
 - c. Bike&Bed sustav
3. Manifestacije - postojeće i nove
4. Informiranje i marketing
 - a. web
 - b. foto/video
 - c. karte
 - d. brošure
 - e. online/offline oglašavanje
 - f. nastupi
5. Edukacija
 - a. partneri u Operativnom planu

- b. Bike&Bed
 - c. studijsko putovanje
 - d. biciklistički vodiči
 - e. ostali pružatelji usluga cikloturizma - servis, najam, prodaja, prijevoz, paketi
6. Usluge
- a. ostali pružatelji usluga cikloturizma - servis, najam, prodaja, prijevoz, paketi
 - b. Bike&Bed
 - c. biciklistički vodiči
7. Koordinacija i administracija
- a. destinacijsko tijelo za koordinaciju cikloturizma
 - b. funkcionalna destinacija - planiranje, koordinacija, budžet, razvoj, promocija, brendiranje, evaluacija
 - c. povezivanje s okolnim županijama i partnerima
 - d. izrađen plan razvoja za razdoblje 2021. - 2025.



Slika 14 - Bušetina | Izvor: Nenad Hečimović



5. STANDARDI ZA RAZVOJ CIKLOTURISTIČKE INFRASTRUKTURE I PONUDE CIKLOTURIZMA

Kako je navedeno ranije u dokumentu, jedan od ključnih elemenata kvalitetnog razvoja cikloturizma jest destinacijski pristup kojim bi se svi elementi razvoja cikloturizma radili usklađeno na razini cijele Županije, odnosno destinacije. Ovaj pristup omogućit će brendiranje cijele destinacije kao jedne ponude, kroz jedno ime, jedan brend.

Navedeno je preduvjet da se pristupi izradi destinacijskih standarda koje će primjenjivati svi dionici, a koji će se provlačiti kroz svaki proizvod ili element razvoja, počevši od krovnog vizualnog standarda cikloturizma Virovitičko-podravske županije pa do kranjih proizvoda. U nastavku se navode smjernice za razvoj potrebnih standarda.

5.1. Vizualni identitet cikoturizma Virovitičko-podravske županije

Za usklađeni razvoj svih segmenata proizvoda te za njegovu pravilnu vizualnu prezentaciju i komunikaciju prema korisnicima (tržištu), potrebno je kreirati zaštitni znak i knjigu standarda za projekt cikloturizma Virovitičko-podravske županije, čime će biti definirana primjena svih vizualnih elemenata. Poželjno je da ti vizualni elementi budu lako primjenjivi na sve podkategorije koje se planiraju razvijati u sklopu ponude. Primarno se tu misli na signalizaciju (table za usmjeravanje i info-table), destinacijske web-stranice, karte i brošure, Bike&Bed smještaj, vizuale za promotivne nastupe i drugo. Vizualni standardi mogu se raditi i u etapama - kako napreduje proizvod tj. kako se stvara određena vrsta ponude, budući da će tada biti jasnije što se i kako želi poručiti. Iz tog razloga je moguće da se za početak napravi samo krovni vizualni standard i oni proizvodi koji se rade u prvoj fazi razvoja, a nakon te etape (nakon godinu ili dvije) izradit će se standardi za nove proizvode.



Slika 15 - primjer iz Slovenije | Izvor: www.slovenia.info

5.2. Infrastruktura

Infrastruktura je temelj ponude u cikloturizmu, u čemu ključnu ulogu imaju biciklističke staze i rute s obzirom da iz njih proizlaze sve ostale aktivnosti i projekti. Od vrsta staza tj. podloga kreće razlikovanje gostiju po vrsti bicikala, iz čega se s priličnom sigurnošću može dobiti profil gosta, njegove preferencije i potrebe, čime se može unaprijed kvalitetnije pripremiti ponuda (ili npr. paket pri specijaliziranoj turističkoj agenciji za cikloturizam). Ovisno o tipu staza tj. bicikala koje koriste, svaki takav gost ima svoje preferencije za tip staza, tražene usluge, cijenu i ostalo.

5.2.1. Signalizacija

Na državnoj razini postoji definirana signalizacija za biciklističke prometne koridore – rute (tzv. „plava signalizacija“) koja je praktična za cestovni biciklistički promet i cikloturiste u proputovanju. S druge strane, većina biciklističkih staza i sadržaja rade se kružno, oko određene lokacije i sadržaja, za što je navedena signalizacija neprimjenjiva. Takva situacija iziskuje signalizaciju drugačijeg tipa, posebice ako je riječ o unaprijed predefiniranim, kružnim stazama koje se usredotočuju na turizam, rekreaciju, zabavu, tim više ako idu po brojnim podlogama izvan glavnih prometnica – po lokalnim cestama, makadamskim, šumskim, poljskim putevima i slično. Ovo je još i više vidljivo u gustim prirodnim predjelima ili područjima pod određenom zaštitom, gdje je i element vizualnog zagađenja bitan, stoga je nužno da su table manje i praktičnije za postavljanje u različitim okruženjima.

Signalizaciju sličnu onoj Eurovela koriste biciklističke prometnice (trake) po standardima definiranim u Pravilniku o biciklističkoj infrastrukturi (Narodne novine br. 28, 2016.). Takve prometnice, uglavnom namijenjene transportu biciklista, prikladno je označavati prometnom („plavom“) biciklističkom signalizacijom, kako je gore navedenim dokumentima opisano.



Slika 16 - primjeri biciklističke signalizacije u Hrvatskoj - Mošćenička Draga, Šibenik, Split, Sisak, Istra | Izvor: Cikloprom

Rekreativno-turističke biciklističke staze, s obzirom na rečeno, zahtijevat će definiranje županijskog standarda za biciklističku signalizaciju, koji će se izraditi u skladu s vizualnim standardom cikloturizma (i općenito turizma) u Županiji. Ovi standardi definiraju se na županijskoj (destinacijskoj) razini, a provode se na lokalnoj razini uz županijsku koordinaciju. Rečeni koncept primjenjuje sve više destinacija (županija), počevši od Istarske županije, Splitsko-dalmatinske, Šibensko-kninske, a sličan koncept primjenjuje se na području Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije. Postoje naznake da bi još neke županije mogle preuzeti navedeni sustav signalizacije cikloturističkih staza. U županijama koje ne prakticiraju navedene sustave signalizacije najčešće se koriste improvizirane signalizacije, s ili bez plave (prometne biciklističke) signalizacije.

Treba imati na umu da će, kroz realizaciju aktivnosti u Operativnom planu, kroz godinu-dvije na području Županije biti preko pedeset biciklističkih staza, a naknadno i stotinjak, koje će biti podijeljene kroz bar dvije do tri različite kategorije. Radi toga bitno je da označavanje staza bude jasno kategorizirano i označeno čitljivim tablama, a opet vodeći računa da će sve staze biti označene zajedničkim konceptom. Do sada se u brojnim destinacijama najboljim pokazala podjela područja na zone, a staze unutar njih numerirati brojevima jedinstvenim za svaku stazu. Ovakvih bi područja trebalo biti bar tri ili četiri za cijelu Županiju, s tim da bi svako područje imalo svoj raspon brojeva i prefiks koji označava područje. Npr. za stazu broj 11 u prvom području broj bi bio 11, za stazu 7 na trećem području broj bi bio 207 i tako dalje.

Navedeni dokument o signalizaciji trebao bi definirati dimenzije tabli (najčešće se koriste dimenzije 22,5x15 cm i 30x20 cm), način postavljanja (visina, mjesto), sadržaj (oznaka/broj staze, dodatne informacije) te dodatne tipove (informativnih) tabli. Izgled tabli treba biti usklađen s vizualnim identitetom cikloturizma Županije, s tim da sadržaj treba biti jasan,



nikako prenakrcan sadržajem i tekstom, a ključni podaci trebaju biti veliki i vidljivi, s dobrim kontrastima.

Kad se jednom usvoji, ova podjela i standardi primjenjuju se za cijelu Županiju, a cijeli sustav koristi uvijek isti (jedinstveni) broj za svaku stazu – na karti, na web-stranicama, u brošurama, lecima i svim ostalim prikazima i materijalima.

5.2.2. Staze

Biciklističke staze temelj su ponude u cikloturizmu. Osim što se razlikuju s obzirom na vrstu bicikala kojima su namijenjene (u osnovi: MTB, cesta, trekking), razlikuju se po težini (lake, srednje, teške) – bilo po količini uspona, bilo po tehničkoj zahtjevnosti podloge. Nadalje, mogu biti kružne, u jednom smjeru ili namijenjene (pro)putovanju; mogu biti namijenjene posebnoj skupini korisnika (npr. obiteljima, rekreativcima, natjecateljima), različite dužine, namjene.

Cestovne staze namijenjene su za vožnju cestovnim biciklima te moraju biti osmišljene isključivo po asfaltnoj podlozi, bez makadamskih, zemljanih i sličnih puteva. Ovo su najduže staze s obzirom da cestovni biciklisti prevaljuju najviše kilometara u odnosu na sve ostale vrste biciklista.



Slika 17 - Gornje Bazje | Autor: Nenad Hečimović

Te je staze potrebno čim više isključiti s glavnih (prometnih) cesta te usmjeriti na lokalne, neprometne, ceste. Naravno, idealno bi bilo da na prometnim cestama imaju izgrađene izdvojene biciklističke prometnice (trake/staze).

Cestovnih staza trebalo bi osmisliti različitih duljina po cijeloj Županiji, s različitim mjestima polaska kako staze ne bi bile koncentrirane samo na jednom mjestu.

Trekking staze dizajnirane su za bicikliste koji se voze lokalno, nezahtjevnim stazama, ili se voze na duže relacije najčešće s prtljagom (bisagama). Budući da trekking bicikli predstavljaju vrstu bicikla između cestovnog i MTB, ovi biciklisti trebaju asfaltirane ceste s čim manje prometa ili puteve glatkog i ravnog makadama ili zemljane, s ne pretjerano strmim usponima. Ovakve bicikle voze putnici, manje aktivni rekreativci te obitelji, a u ovu skupinu korisnika pretežno spadaju i korisnici međunarodnih koridora poput Eurovelo ruta.

Trekking staze treba osmisliti poglavito na način da se povežu razne znamenitosti koje će biti motiv vožnje, te po Eurovelo ruti. Također bi bilo poželjno napraviti više takvih staza u nizu, koje bi omogućile korisnicima da se voze više dana između različitih znamenitosti i krajeva, s mogućnošću noćenja svakog dana u drugom objektu – po mogućnosti u Bike&Bed objektima.

Za razvoj lokalnih biciklističkih prometnica, dobra je strana što su staze za ovakve bicikle prikladne i za lokalno stanovništvo za transport i za laganu rekreaciju.

MTB staze namijenjene su najširem krugu korisnika budući da nemaju ograničenja u vrstama podloga, iako preferiraju offroad, a voze se po kamenim, zemljanim i ostalim podlogama. S ovakvim biciklima se najlakše i najbolje može istražiti određeni kraj bez ograničenja (po cestama, putevima, šumama). Ovim biciklima vozi se izvan prometnica čime nestaje problem s intenzivnim prometom. Ove bicikle koristi široki spektar korisnika - od natjecatelja, aktivnih rekreativaca pa do manje aktivnih korisnika i obitelji.



Slika 18 - Bilogora | Autor: Nenad Hečimović

Prednost ovih staza jest što se mogu realizirati s relativno malim sredstvima, minimalno se kreću po cestama, a sigurne su.

Osim klasične vožnje, MTB bicikli omogućavaju stvaranje dodatnog specijaliziranog sadržaja poput *flow trailova*, *bike-parkova*, *enduro/downhill* staza, čime se uvelike obogaćuje cikloturistička ponuda. S obzirom na konfiguraciju terena, ovakvih staza trebalo bi osmisliti po cijeloj Županiji, s tim da bi veliki naglasak trebalo dati na područje Bilogore te posebice Papuka, budući da ta područja posjeduju brojne atraktivnosti te razvedenost terena i potrebnu visinsku razliku. Papuk je jedini prostor gdje se može osmisliti cijela lepeza posebnih biciklističkih sadržaja, u kojima će dominirati MTB sadržaj, a osim širenja ponude u Županiji, omogućit će bogatiju zabavu te time i dulji boravak gostiju.

Obiteljske staze uglavnom koriste korisnici koji imaju trekking i MTB bicikle, čime bi se mogle svrstati u bilo koju od dvije rečene kategorije, no zbog određenih specifičnosti i važnosti, prikladnije je izdvojiti ih u zasebnu kategoriju nevezano za bicikle, podlogu i ostale karakteristike.

S obzirom na jasan profil korisnika, ove staze kao glavni fokus imaju sigurnost, što znači da je imperativ izbjegavanje prometnih cesta. Za vožnju se trebaju koristiti neprometne ceste (uglavnom lokalne i nerazvrstane), te lagane, ravne podloge poput lijepog makadama i šumskih puteva. Tehnički ne smiju biti prezahtjevne ili rizične, a trebalo bi izbjegavati i preteške uspone te čak i strme i opasne spustove. Trebaju biti prilagođene i duljinom, dakle da budu duge do 15-20 kilometara, s određenim zanimljivim lokacijama duž staze.

Staze posebnog interesa – *single trail*, *downhill*, *enduro*, *bike-parkovi*, poligoni za učenje (izuzev *single trailova* i poligona za učenje za djecu) uglavnom su namijenjene MTB korisnicima. Osmišljavanje *single trail* staza uglavnom se bazira na detaljnom poznavanju terena i odabiru prave staze uz manje intervencije oko uređenja, ali više oko održavanja (košnje) kroz godinu.

Na stazama poput singletraila može se lakše motivirati djecu na vožnju, jer je vožnja dinamičnija i zanimljivija, a poboljšava vještinu vožnje, motoriku i koordinaciju. Za motiviranje



djece na vožnju biciklom koristit će i dječji poligoni za učenje tehnika vožnje (mobilni ili trajni).

Ostala infrastruktura iz ovog segmenta uglavnom zahtjeva dulje planiranje, financiranje, uređenje i održavanje.

S obzirom na konfiguraciju terena na području Županije, izgledno je da će se znatan dio ovih staza osmišljavati i raditi na području PP Papuk, što će iziskivati dobru suradnju i koordinaciju, a moguće i dulji rok za izradu. S obzirom na prostranstvo i raznolikost Parka prirode Papuk, mogućnosti za izgradnju klasičnih, ali i specifičnih oblika staza i biciklističkih sadržaja su iznimno velike. Posebice treba istaknuti kako se jedino na ovom području u cijeloj Županiji mogu raditi *flow-trail*, *downhill* ili *enduro* staze, koje imaju sve više poklonika u svijetu, a ključno je naglasiti kako se u cijeloj županiji (a i šire) jedino ovdje mogu izgraditi takve staze, s obzirom na visinu gorja i njegovu širinu. Stoga je od iznimne važnosti da se suradnja s PP Papuk intenzivira, da se zajedno isplaniraju aktivnosti i projekti, a možda i da se krene u izradu zajedničkog plana izgradnje biciklističkih staza i specifične ponude. S obzirom na minimalan broj takve ponude u Hrvatskoj, a i rok od tri godine u ovom Operativnom planu, ovo može biti veliki argument kojim se Virovitičko-podravska županija može istaknuti te imati snažan adut za raznolik i kvalitetan razvoj cikloturizma – i to u svim njegovim aspektima!

Konačno, bitno je napomenuti projekt izgradnje novog prihvatno-ugostiteljskog objekta na ulazu u Park prirode Papuk u Slatinskom Drenovcu, asfaltiranje pristupne ceste do centra Jankovac, a tome se neizostavno mora pridodati kvaliteta cijelog centra Jankovac, kako iz aspekta prirode, smještaja, a tako i kvalitetne enogastronomске ponude.

Biciklističke prometnice (trake, staze...) najkompleksniji su zahvat u biciklističkoj infrastrukturi. Intenzivno isprepliće prometni i biciklistički aspekt, osmišljavanje, priprema i izrada ovih koridora zahtjevno je financijski, vremenski i operativno, a zahtijeva koordinaciju i međusobnu suradnju brojnih institucija (od lokalne do županijske razine, uključujući državna tijela nadležna za cestovnu infrastrukturu (Županijska uprava za ceste, Hrvatske ceste i druge). Ovi koridori su iznimno korisni za popularizaciju biciklizma u domicilnom stanovništvu kako za vlastite potrebe, tako i spram cikloturista, zatim za smanjenje nesreća i stradavanja, a omogućava korištenje i pravaca s intenzivnim prometom te sigurnije korištenje bicikala u urbanim središtima. Statistika županijske Policijske uprave o sudjelovanju i stradavanju biciklista u prometu jasno govori o potrebi izgradnje ovakve infrastrukture kako u urbanim središtima, tako i na važnijim koridorima. S obzirom na koridor Eurovelo 13 rute, taj argument može samo pospješiti dobivanje vanjskih izvora financiranja za izgradnju biciklističkih traka duž rute, a koji istom ide i rizičnim dijelovima i urbanim sredinama (Viroviticom npr.).



Slika 19 - Samobor: primjer uređenog biciklističkog koridora odvojenog od ostalog prometa | Autor: Cikloprom

Prema zadnjim informacijama, na području Grada Virovitice takvi zahvati su upravo u izvedbi ali i u daljnjem planiranju.

5.2.3. Bike&Bed

Bike&Bed važan je element ponude cikloturizma jer, za razliku od uobičajenih smještajnih objekata, nudi dodatne usluge koje su potrebne cikloturistima te im garantira dobrodošlicu u svim uvjetima. Takvi objekti potiču zadržavanje gostiju, povećanje njihovog konzumiranja domaće ponude i omogućavaju lokalnu potrošnju gostiju (tzv. lokalni izvoz). Osim toga, omogućavaju veću senzibilnost spram cikloturista. Ovako specijalizirani objekti pružaju gostima-cikloturistima potrebne usluge: siguran smještaj bicikala, mogućnost pranja i osnovnog održavanja, potrebnu pomoć od domaćina ili njihovih partnera u neplaniranim situacijama, a ujedno je to i mjesto gdje gost može dobiti potrebne informacije o kraju i ponudi. Usprkos čestim stavovima da je ovaj segment dosta jednostavan za realizaciju, uključivanje dovoljnog broja objekata s primjerenim kompetencijama i kvalitetom usluge te njihovo adekvatno plasiranje na tržište zahtijeva najmanje godinu dana u inicijalnoj fazi, dok za dobre rezultate proizvod treba razvijati više godina. Važno je napomenuti kako ova vrsta ponude raste slično kao i općenita kvaliteta cikloturističke ponude u destinaciji.



Slika 20 - Bike&Bed u Sloveniji | Izvor: slovenia.info

Vizualni standardi trebaju slijediti destinacijski vizualni koncept, a logotip treba biti jednostavan, razumljiv te se mora lako poistovjetiti s cikloturizmom destinacije.

Radi pravilnog razvoja, potrebno je odmjereno definirati kriterije koje objekti moraju zadovoljiti, educirati stručno osoblje koje će vršiti terensko savjetovanje te jasno definirati procedure po kojima se objekt uključuje u sustav. Kontinuirana edukacija svih uključenih u proizvod od velike je važnosti jer se jedino tako može održati tražena kvaliteta usluge te trajno unapređivanje proizvoda.

5.2.4. Destinacijske web-stranice

Destinacijske web-stranice centralno su mjesto javnog objavljivanja svih informacija i podataka te su nužne za razvoj cikloturizma u Županiji. Trebaju biti dizajnirane po vizualnim standardima cikloturizma Županije te koristiti destinacijski naziv za cikloturizam, a tako (ili čim sličnije) bi trebala glasiti i adresa (URL) na kojoj se stranice nalaze.

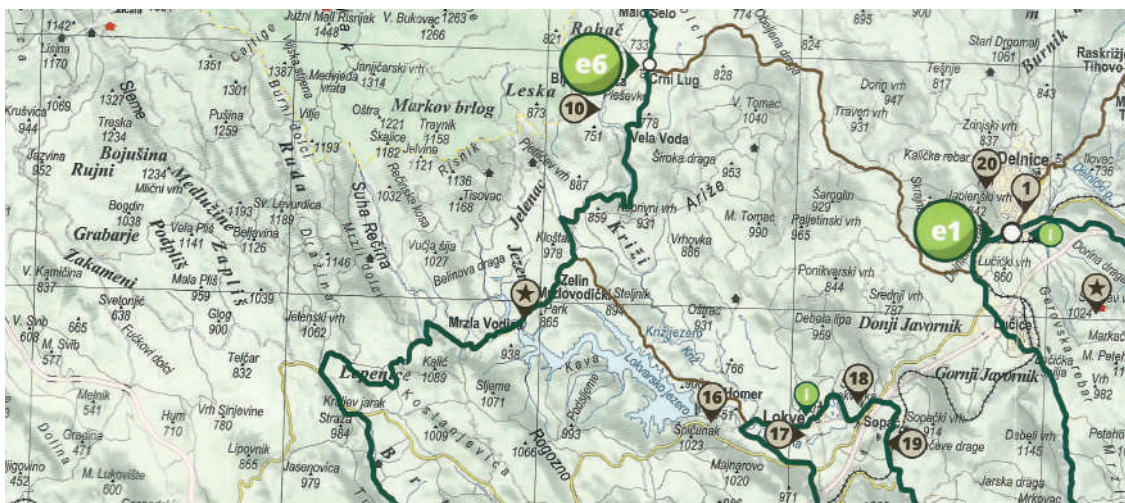
Nužno je da se stranice izrade po provjerenim konceptima, da su jednostavne i efikasne te svakako da koriste RWD prikaz kako bi se mogle koristiti i na mobilnim telefonima. Podaci na webu trebaju biti točni i ažurni, što će iziskivati osobu koja će redovito održavati web stranice, posebice u početnoj fazi, s obzirom da će većina materijala biti rađena i objavljivana po prvi puta. Radi kvalitetnog destinacijskog povezivanja, potrebno je da svi partneri i lokalne turističke zajednice za cikloturističku ponudu upućuju svoje stranice na službene destinacijske stranice.



Slika 21 - gorsikotarbike .com

5.2.5. Biciklističke karte i kartografija

Biciklističke karte i kartografija kao i ostali elementi cikloturizma, trebaju koristiti vizualne elemente po standardima cikloturizma destinacije te imati sve potrebne podatke prikazane na kvalitetan način. To se prvenstveno odnosi na tehničke podatke o stazama, altimetrij (visinski profil staze), a mogu sadržavati i fotografiju atraktivnog motiva sa staze, opis itinerera i ostalih zanimljivosti. Na karti, pored ucrtanih staza, poželjno je prikazati Bike&Bed objekte te ostale usluge na području (najam, servis i slično). Usklađene naslovnice su bitne radi vizualnog jedinstva svih karata u destinaciji.



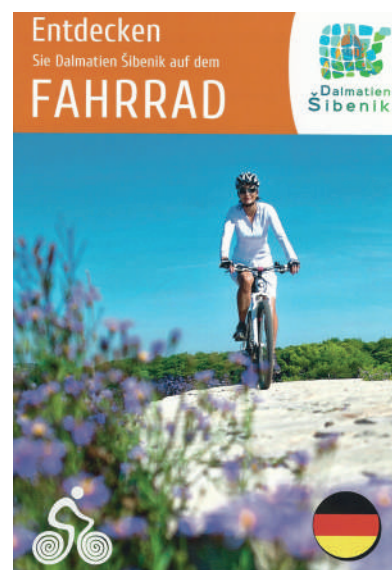
Slika 22 - gorskikotarbike.com

Jedan od čestih problema u Hrvatskoj jest nedostatak kvalitetnih kartografskih podloga koje bi se stavile na raspolaganje agencijama, gostima, javnom sektoru, udrugama i organizatorima manifestacija. U Hrvatskoj je taj (iako javni) sustav ograničen i skup, što je praksa koja je u brojnim zemljama napuštena te je takva javna imovina i arhiva stavljena na raspolaganje javnosti. Kod nas se mogu, za neke namjene, iskoristiti karte u posjedu županijske uprave, pri čemu se primarno radi o topografskim kartama mjerila 1:25.000, koje su iznimno detaljne (za neke namjene čak i previše detaljne) te prikladne za detaljne karte manjeg područja za slučajeve kad je potrebno postići veliku detaljnost prikaza. Osim toga, u javnim se upravama često nalaze orto-foto prikazi, no oni za biciklističku namjenu nisu prikladni. Stoga se ovi prikazi mogu koristiti za neka specifična ili privremena rješenja, no za kvalitetne biciklističke karte poželjno je izraditi novu kartografsku podlogu koja se može izraditi kod više izrađivača, za što je potrebno izdvojiti dodatna financijska sredstva te, važno, jasno riješiti dozvole korištenja te pitanje autorskih prava. Od alternativnih izvora online kartografske podloge često se koristi Google ili druge karte sličnog koncepta, iako su one dosta nepraktične (nedovoljno detaljne) za staze izvan asfalta. Radi toga, i radi ostalih vlasničkih ograničenja, pokrenuti su alternativni kartografski sustavi među kojima se ističe OSM. Kvalitetnim aktivnostima u ovom smjeru mogu se osigurati kvalitetne karte dostupne javnosti, ujedno i za izradu standardiziranih biciklističkih karata.

5.2.6. Brošura cikloturizma

Cikloturistička brošura destinacije na jednom mjestu promovira i brendira županiju kao cikloturističku destinaciju. Izrada ovakve brošure dolazi kao jedan od kasnijih procesa u razvoju, budući da u sebi mora objediniti sve, ili bar većinu, segmenata cikloturizma područja, što znači da svi ti elementi moraju biti dovoljno razvijeni. Ona na jednom mjestu omogućuje turistu uvid u sve postojeće staze, dodatnu ponudu sadržaja, raspoložive specijalizirane usluge, smještajne kapacitete i slično. Drugim riječima, kvalitetna brošura pokazatelj je razvijene ponude cikloturizma.

Naravno, potrebno je da koristi vizualne standarde destinacije te umjesto da detaljno prikazuje sve pojedinačne sadržaje, fokusira se na načelni pregled cjelokupne biciklističke ponude. Sadržaj je obogaćen kvalitetnim fotografijama s motivima koji će čim bolje promovirati destinacijsku ponudu.



Slika 23 - bikeandhike.hr





6. RAZVOJNI PROJEKTI S OPERATIVNIM PLANOVIMA RAZVOJA

U ovom poglavlju navest će se skupine aktivnosti koje je potrebno realizirati kako bi se destinacija mogla profilirati kao cikloturistička. Treba imati na umu kako je potrebno realizirati većinu ili sve segmente, bar do neke minimalne razine, da bi se usluga ili ponuda mogla adekvatno koristiti od strane korisnika. Destinacija koja će biti primamljiva za cikloturiste treba, osim osmišljenih i uređenih biciklističkih staza, imati vizualne standarde destinacije i standarde označavanja, izrađene kvalitetne karte, a po mogućnosti i GPS zapis staze na službenom webu koji se može skinuti i koristiti za samostalnu navigaciju po stazi. Tu se nismo ni dotakli dodatne ponude najma, prijevoza, noćenja u specijaliziranim Bike&Bed objektima i slično, što su važni elementi cikloturističke ponude.

6.1. Vizualni identitet cikoturizma Virovitičko-podravске županije

Destinacijski vizualni standardi podloga su za sve pojedine proizvode tj. njihove vizualne standarde, stoga je potrebno da se pripreme na početku razvoja proizvoda. Svi detalji opisani su u ranijem poglavlju o standardima.

6.2. Infrastruktura

Infrastruktura je temelj ponude u cikloturizmu, u čemu ključnu ulogu imaju biciklističke staze i rute te pripadajuća signalizacija, s obzirom da iz njih proizlaze sve ostale aktivnosti i projekti. Veliki dio ovog segmenta cikloturizma opisan je i strukturirani u ranijim poglavljima (staze, prometnice, signalizacija, brojači prometa, Bike&Bed specijalizirani smještaj...), stoga se ovdje navode samo osnovne smjernice ili podaci koji se, zbog strukture dokumenta, nisu ranije obuhvatili.

6.2.1. Biciklističke staze

Detaljno su opisane u prijašnjim poglavljima, a razrađene u tablici s procjenom troškova za provedbu. S obzirom na specifičnost njihovog osmišljavanja i realizacije, njihova će realizacija biti primarno u nadležnosti lokalne turističke zajednice na čijem se području nalazi, u skladu s Operativnim planom i dogovorom sa županijskom turističkom zajednicom. Financiranje ovakvih aktivnosti uglavnom podnose lokalni TZ-ovi, uz eventualnu mogućnost suradnje sa županijskom turističkom zajednicom ili županijskom upravom. Velika je važnost vanjskih izvora financiranja, posebice Ministarstva turizma i Hrvatske turističke zajednice, ali i EU fondova.

Pri osmišljavanju staza treba koristiti iskustvo i znanje lokalnih klubova, udruga te pojedinaca koji se bave biciklizmom, s obzirom na njihovo poznavanje terena i brojne itinerere koje svakodnevno koriste. Pored toga, ti će isti subjekti biti angažirani za redovito kontroliranje te održavanje tih istih staza, stoga je nužno da dobro poznaju stanje na terenu. Također je bitno da će time angažirane udruge i ljudi stjecati potrebno vlastito i kolektivno iskustvo, čime će se direktno utjecati na povećanje njihove stručnosti i stvaranje specijalista za cikloturizam. Konačno, angažiranjem lokalnih ljudi vršit će se lokalno investiranje te omogućiti lokalno ostvarivanje prihoda.

Dodatni subjekti s kojima će se vršiti koordinacija i suradnja su nadležne uprave Hrvatskih šuma i lovoovlaštenika, Hrvatskih voda, Hrvatskih cesta i Županijske uprave za ceste, a također i jedinica lokalne samouprave.

6.2.2. Cestovne rute

Rute su vrsta cikloturističke infrastrukture koja se uglavnom koristi za dulja putovanja, uglavnom višednevna, pri čemu se biciklisti pretežno voze po asfaltiranim cestama. Pri koncipiranju biciklističkih ruta kao primarni kriterij uzima se intenzitet prometa, radi čega

se nastoje odabrati koridori s čim nižim prometom, u slučaju da će se biciklisti voziti po postojećim kolnicima. U slučaju izgradnje izdvojenih traka za bicikliste, intenzitet ostalog prometa nije toliko presudan faktor s obzirom da je odvojen od biciklista.

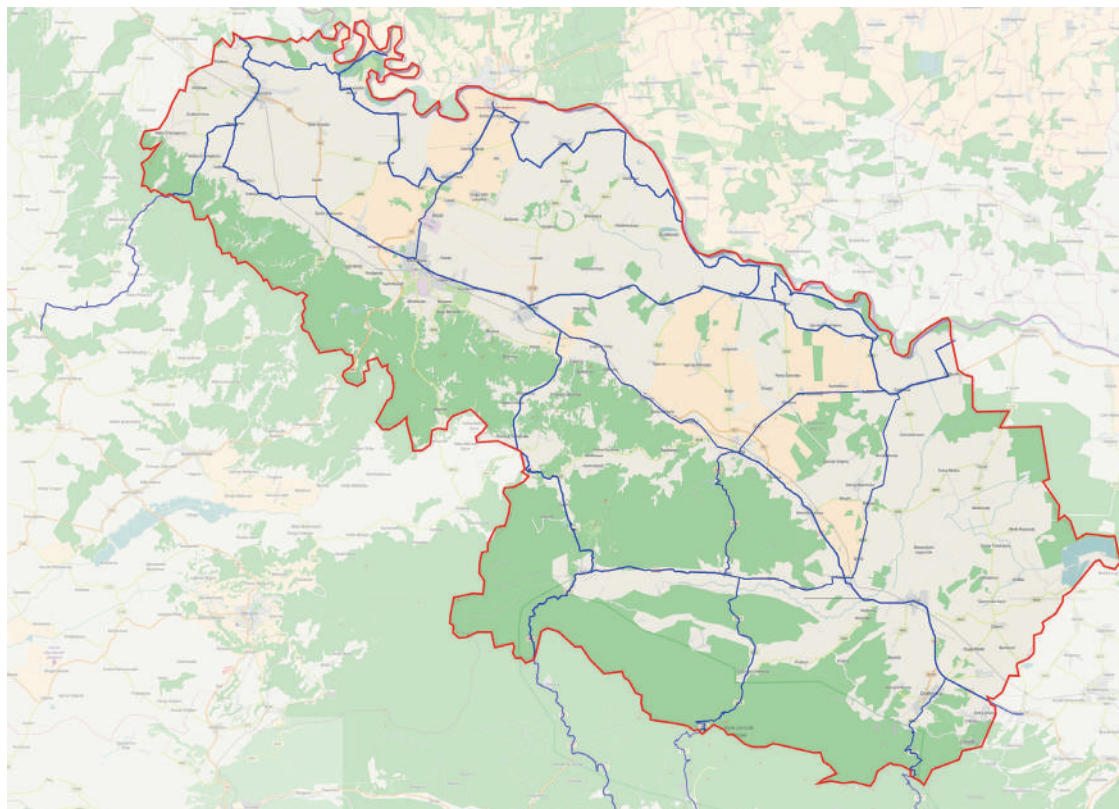
Standardi za izgradnju takvih prometnica te značajan dio potrebne signalizacije navedeni su u nacionalnim dokumentima spomenutim i opisanim u Uvodu ovog Plana.

U Hrvatskoj je općenito malo izgrađenih biciklističkih traka, stoga se predložene rute mogu koristiti u dva smjera. U prvom se biciklisti usmjeravaju na manje prometne, atraktivnije prometnice, s obzirom da koriste normalne ceste.

U drugom se slučaju osmišljavanje ruta po prometnim pravcima (npr. po državnim cestama) koristi kao poticaj za izgradnju izdvojenih biciklističkih traka. Ovako izgrađene biciklističke rute idu po cestama raznih profila i intenziteta prometa, uglavnom koristeći najdirektnije pravce za transport, radi čega, idući kroz naselja i prometne ceste, uvelike koriste i domicilnom stanovništvu za sigurniji transport biciklima te time ponovo potiču korištenje bicikala te popularnost biciklizma.

Izgradnja biciklističkih traka spada među najzahtjevnije infrastrukturne zahvate u cikloturizmu s obzirom da se rade uz postojeće ceste, pri čemu je, u pravilu, potrebno osigurati proširenje prometne površine, izradu projektne dokumentacije te cjelokupne radove.

U nastavku su prikazane ključne županijske biciklističke rute koje povezuju sve značajnije dijelove Županije, a također se povezuju na rute u ostalim susjednim županijama i prema Mađarskoj. Veliki dio ovih ruta nalazi se na dionicama gdje su već osmišljene rute u sklopu EU projekata *Drava4Enjoy* i *Bike routes along Drava*. Ovi smjerovi sastoje se od dionica kuda se cikloturisti mogu kretati cestovnim prometnicama, ali i od dionica (uglavnom državnih cesta te ponešto županijskih) na kojima je nužna izgradnja izdvojenih biciklističkih traka. Pri osmišljavanju ruta nastojalo se povezati sve najatraktivnije dijelove Županije (posebice one s turističkom ponudom), omogućiti koridore za lakše putovanje glavnim pravcima, ali i ponuditi mogućnost kombiniranja različitih dionica za isti pravac putovanja.



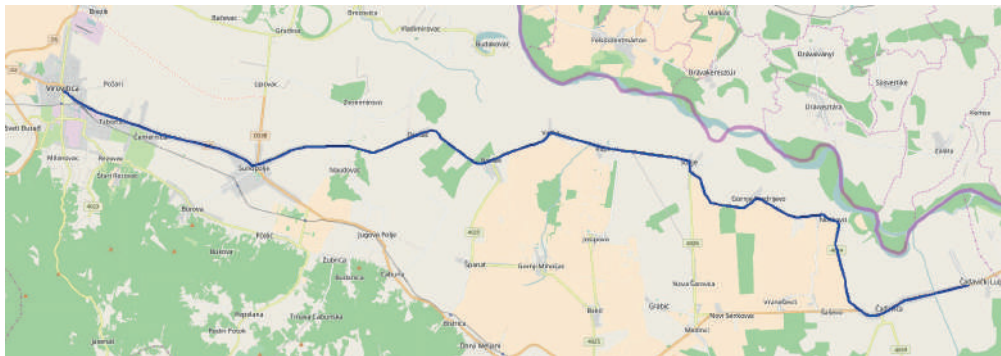
Slika 25 - Prijedlog rasporeda ruta u Virovitičko-podravskoj županiji | Izvor: Cikloprom



Prioritet pripreme i izgradnje ovih dionica potrebno je naknadno usuglasiti s višegodišnjim planovima nadležnih tijela, proračunima te problematikom oko vlasništva zemljišta, za što će biti potrebne dodatne međuresorne koordinacije nakon donošenja Operativnog plana.

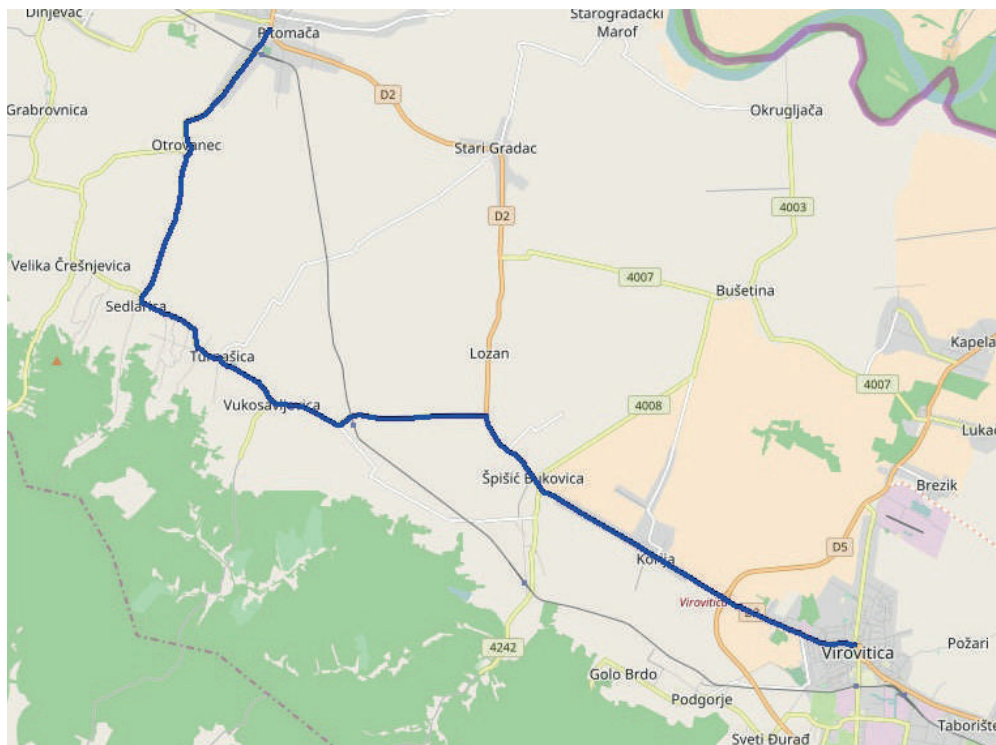
Pri kasnijoj izradi svih ruta potreban je angažman nadležnih lokalnih turističkih zajednica i pripadajućih jedinica lokalne samouprave, nadležnih županijskih odjela i županijske turističke zajednice, nadležnih poduzeća za ceste (Županijska uprava za ceste i Hrvatske ceste) s partnerima, lokalnih klubova i udruga te, prema potrebi, ostalih subjekata. U slučaju povezivanja s rutama susjednih županija potrebno je izvršiti usuglašavanja jednakih subjekata tim županijama. Također, isti princip koristit će se i za poveznice prema Mađarskoj.

1. Virovitica-Čađavički Lug



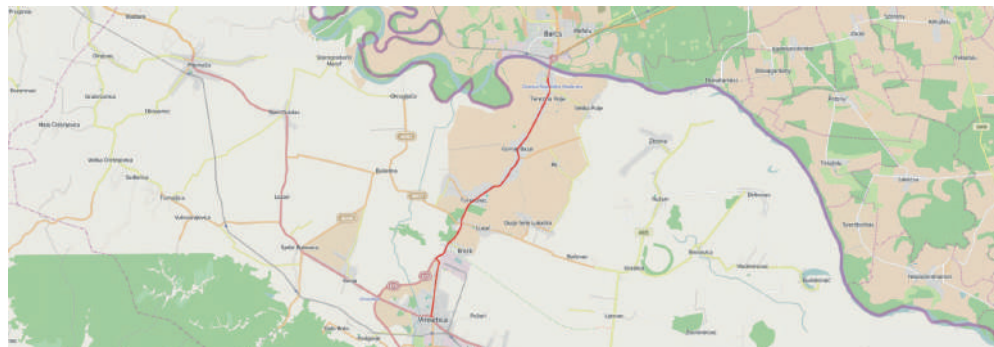
Dužina: 48 km. Prometnice: D2, Ž4024, D34, a od Čađavičkog Luga prema Podravskoj Moslavini treba usuglasiti smjer s Osječko-baranjskom županijom (D34 ili lokalnom cestom 44001 ili nekim trećim pravcem).

2. Virovitica-Pitomača



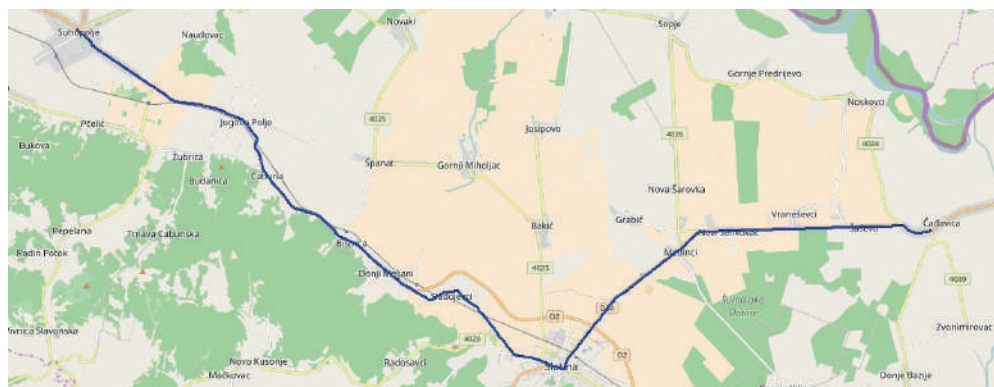
Dužina: 28 km. Prometnice: D2, Ž4006, Ž40002, Ž4002, D2, 26117. Nastavak prema Podravskim Sesvetama potrebno je usuglasiti s nadležnim institucijama Koprivničko-križevačke županije.

3. Put prijateljstva



Dužina: 15 km. Prometnice: D2, Ž4006, 40002, Ž4002, D2, 26117. Nastavak rute u Mađarskoj potrebno je usuglasiti s tamošnjim nadležnim institucijama.

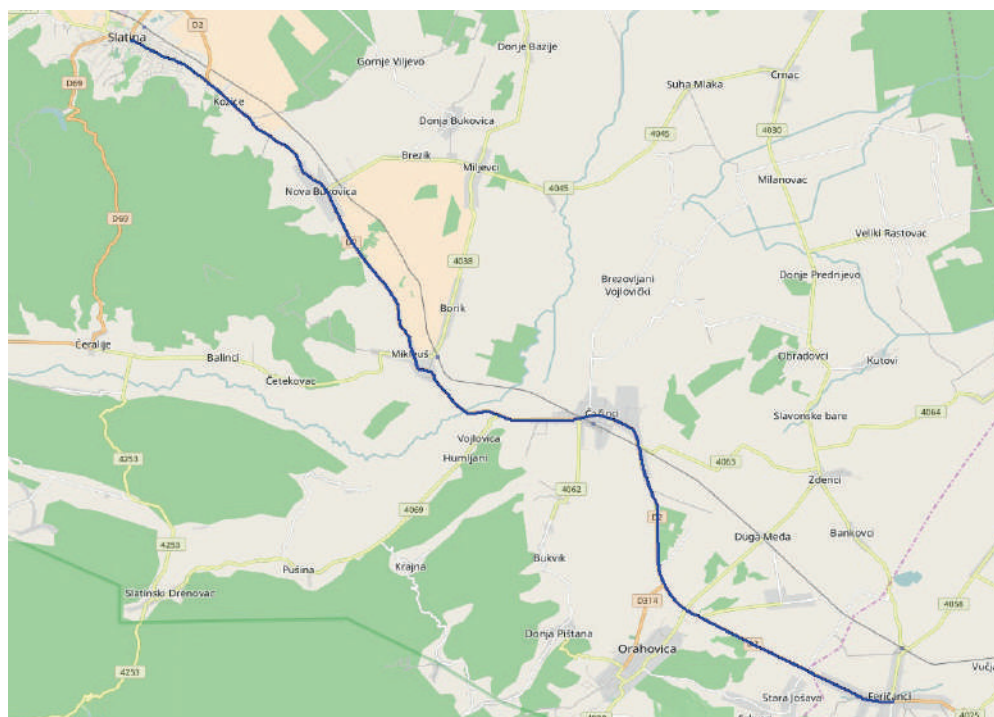
4. Suhopolje-Slatina-Čađavica



Dužina: 35 km. Prometnice: D2, Ž4296, D69, D34.

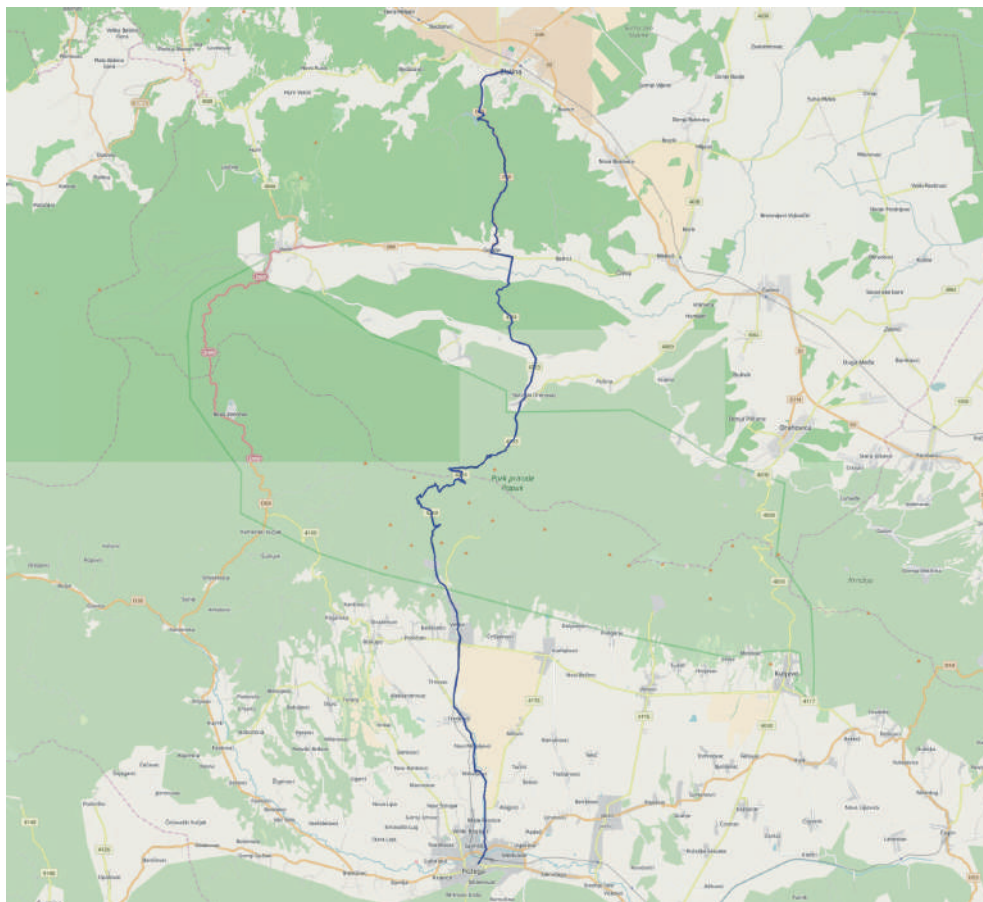
5. Slatina-Mikleuš-Feričanci

Dužina: 33 km. Prometnice: Ž4296, D2. Nastavak rute prema Feričancima potrebno je usuglasiti s nadležnim institucijama Osječko-baranjske županije.



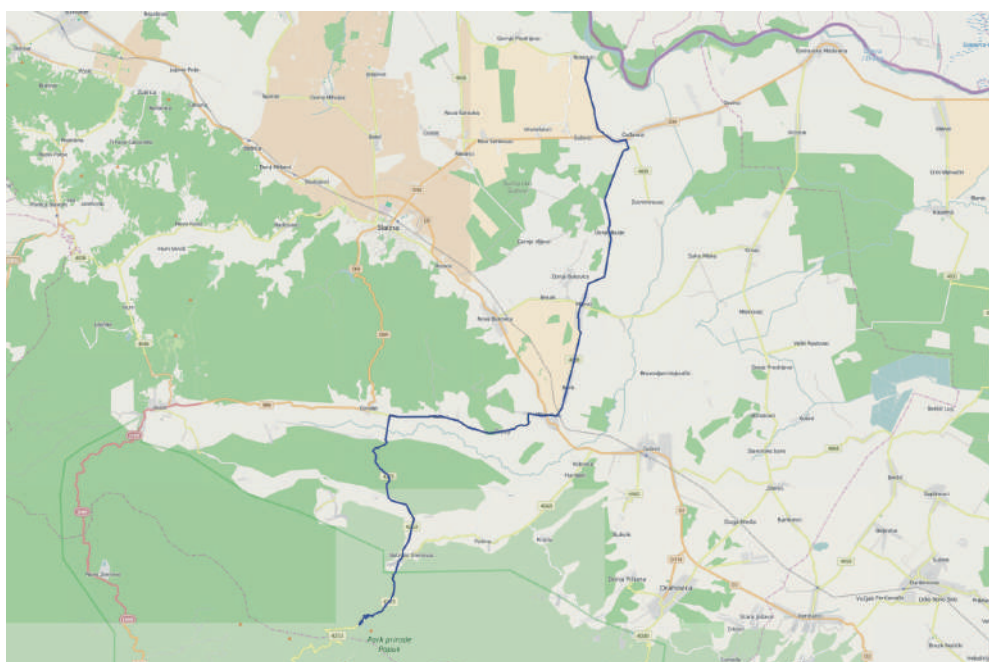


6. Slatina-Jankovac-Požega



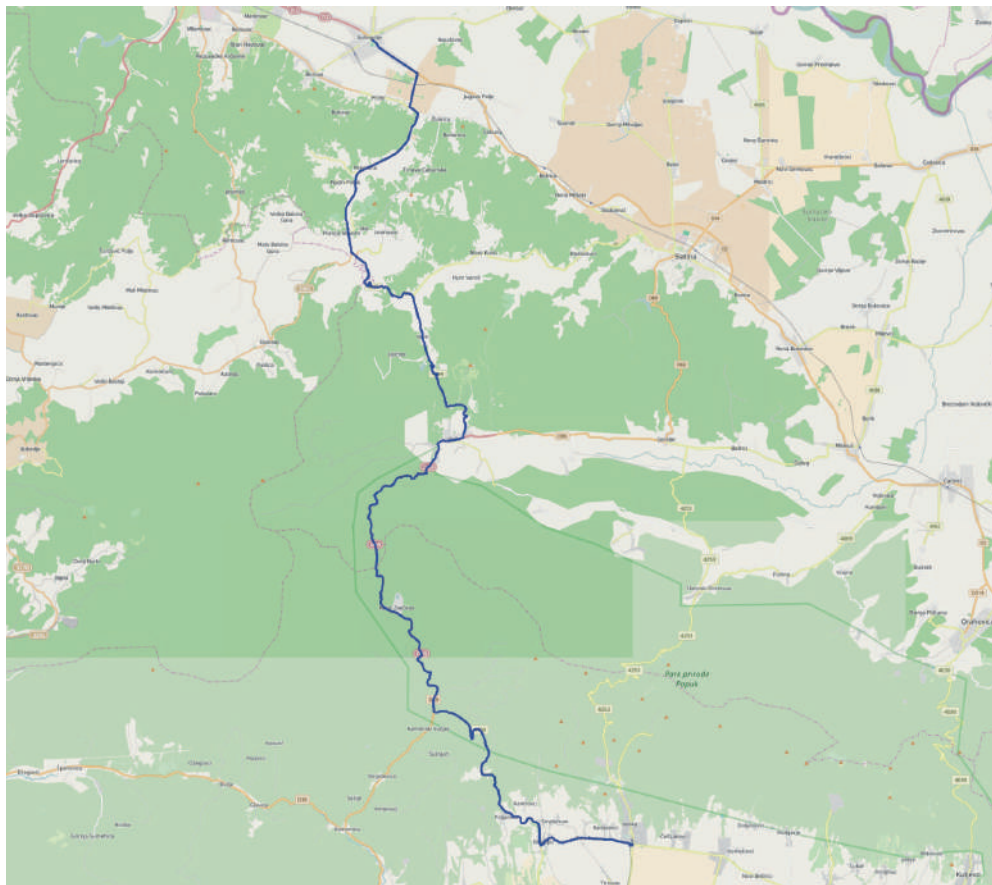
Dužina: 57 km. Prometnice: D69, Ž4253. Nastavak prema Požegi potrebno je usuglasiti s nadležnim institucijama Požeško-slavonske županije.

7. Jankovac-Dravska priča



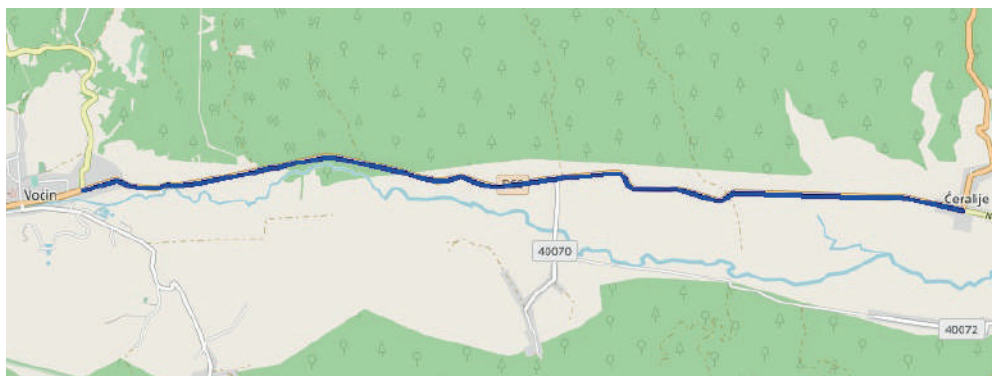
Dužina: 45 km. Prometnice: Ž4253, Ž4038, D34, Ž4024.

8. Suhopolje-Voćin-Velika



Dužina: 66 km. Prometnice: D2, Ž3301, Ž4028, Ž4044, D69, Ž4100, Ž4101. Nastavak prema Radovancima potrebno je usuglasiti s nadležnim institucijama Požeško-slavonske županije.

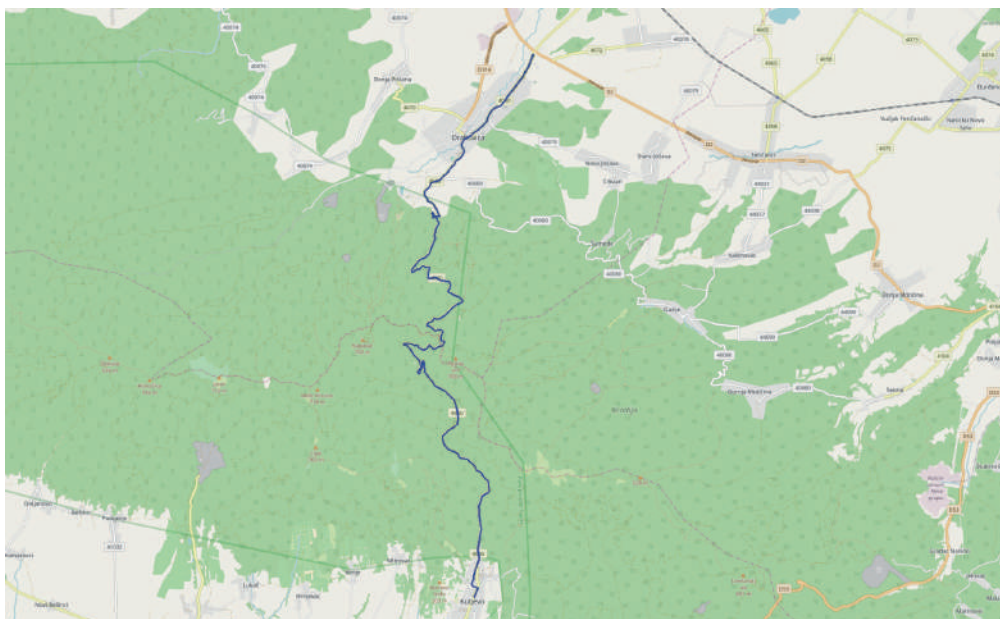
9. Voćin-Čeralije



Dužina: 11 km. Prometnice: D69.

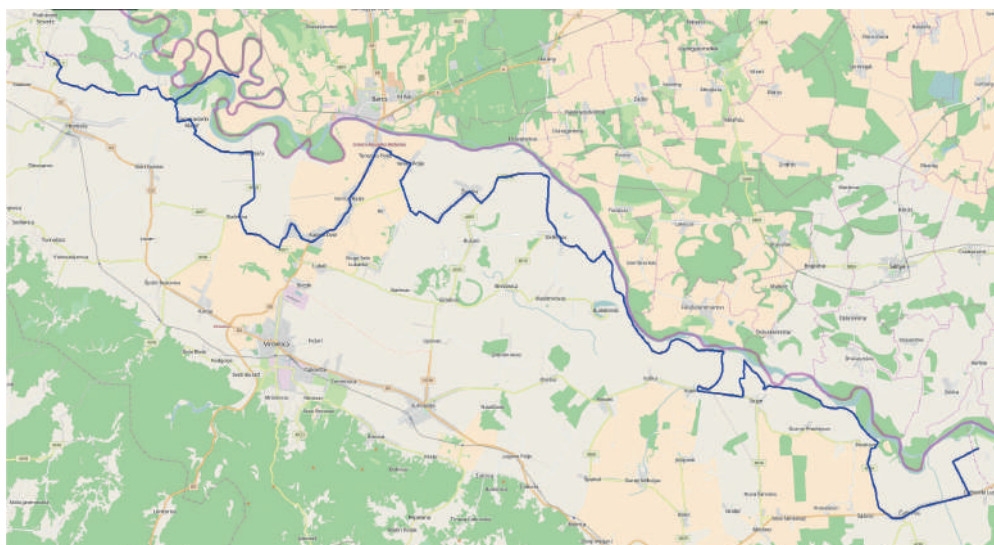


10. Orahovica-Kutjevo



Dužina: 22 km. Prometnice: Ž4030. Nastavak prema Kutjevu potrebno je usuglasiti s nadležnim institucijama Požeško-slavonske županije.

11. Eurovelo 13



Dužina: 111 km. Prometnice (smjer zapad-istok): 26117, 40004 (povratno), 40003, Ž4003, Ž4007, 40007, Ž4009, D5, 40009, 40011, Ž4005, 40014, 40013, Ž4024, D34, (40042). Za ovu rutu bitno je napomenuti da je još podložna izmjenama, a dio trase kreće se po nerazvrstanim putevima. Na zapadnom dijelu nastavlja se na Koprivničko-križevačku županiju, dok na istočnom nastavlja u Osječko-baranjsku županiju.

6.2.3. Biciklistička ponuda na području Parka prirode Papuk

Kako je navedeno u uvodnoj analizi trenutne ponude na području Županije, PP Papuk ima solidno razvijenu ponudu biciklističkih staza. Imajući na umu odličnu konfiguraciju terena i dovoljne visinske razlike, ovo bi područje trebalo iskoristiti za izgradnju biciklističkog centra s raznolikom biciklističkom ponudom. Prije svega potrebno je koncipirati biciklističke staze tako da se izgradi po nekoliko vrsta staza za različite profile korisnika, na različitim mjestima, posebice imajući na umu namjeru uređenja novog (dodatnog) prihvatnog mjesta u Slatinskom

Drenovcu, na samom ulasku u Park. Staze koje bi se radile trebaju biti kružne, a na mjestima odakle polaze poželjno je osigurati dovoljno parkirnih mjesta i relativno laku dostupnost vozilima. Preporuča se kvalitetna karta s prikazom potrebnih detalja za sve staze. Poželjno je da se na nekoliko mjesta staze mogu povezati radi njihovog kombiniranja.

Staze namijenjene obiteljskoj (rekreativnoj) vožnji trebale bi biti kvalitetne, ravne i tehnički nezahtjevne podloge, bez puno uspona i spustova, bez opasnih dionica, bilo *singletrack* ili uobičajenim makadamsko-šumskim putevima. Duljine su preporučene od dva-tri do petnaestak kilometara, eventualno duže ako je mogućnost neke zgodne atrakcije te ako sama staza nije zahtjevna.

Od klasičnih MTB staza poželjno je napraviti staze različitih težina i duljina, kružnog tipa. Poželjno je da bude čim više uskih *singletrack* staza, radi njihove popularnosti, ali i širi putevi, poput šumskih ili makadamskih, su prikladni.

Potrebno je da sve staze imaju kvalitetan i točan GPS zapis dostupan na webu, po mogućnosti karte područja ili bar područja na kojem je staza, a poželjan je i ostali opis, posebice za obiteljske i poučne staze, kao i istaknute određene zanimljivosti. Poželjno je da su staze, bar one obiteljsko-poučne (i rekreativne), označene primjerenom signalizacijom u cijeloj duljini staze.

Što se tiče ponude specijaliziranih staza, Papuk je (zbog konfiguracije tla) jedino područje u Županiji koje može izgraditi takvu ponudu. Ovakva ponuda je više specijalizirana, ali dobiva sve više poklonika svih razina iskustva, pogotovo što se mogu izraditi npr. edukativni sadržaji za djecu i početnike, dakle ne samo za visoko iskusne korisnike, te zatim na tome graditi visokospecijaliziranu ponudu. S obzirom na potrebu izgradnje ponude kojom će se Virovitičko-podravska županija istaknuti u odnosu na okolne županije te promovirati i u okolnim zemljama, upravo ova vrsta ponude ispunjava taj cilj te se može shvatiti kao strateški prioritet diverzifikacije ponude u cikloturizmu.

Downhill staze (spustovi) su strme i tehnički zahtjevne staze, uglavnom ne preširoke, s čim dužim spuštanjem. Na određenim mjestima manje vještim korisnicima omogućava se lakša i bezopasnija alternativa (tzv. „chicken way“). Freeride staze lagani su spustovi, vrlo kvalitetne podloge, s kombinacijom skokova i prepreka (kao alternative osnovnoj stazi), a poželjno je da su čim dulje. Trebaju biti dostupne i za manje vične korisnike, s tim da se na određenim mjestima ponude alternativni sadržaji (skakaonice, zavoji, uske dionice i sl.). Sve ove staze zahtijevaju pristup na vrhu s autom ili kombijem (radi prijevoza bicikala i biciklista).

Segment koji sve više raste u posljednje vrijeme jest MTB enduro, a sastoji se od tehnički srednje (ili više) zahtjevnih staza, po mogućnosti *singletrack*, sa čim više spuštanja, kojima se korisnik spušta, a zatim se nekom kružnom alternativom sâm penje na vrh iste ili neke druge staze, te time u stvari kruži po spustovima bez potrebnog dodatnog prijevoza.

Konačno, izrada bike parka može na jednom mjestu obuhvatiti sadržaj za većinu profila korisnika, a uz nadovezivanje na gore navedene staze i sadržaje može pružiti zabavu za više dana. Bike park može imati različite segmente - od vožnje spretnosti (za vježbu tehnike vožnje), preko pump-tracka i dirt jumpova, skakaonica, tehnički zahtjevnih dionica, a za što nije potrebno pretjerano veliko područje niti visinska razlika. Investicija je u početku znatno veća nego za ranije navedene staze, ali se može raditi u etapama (uz dobar inicijalni plan etapne izgradnje) u skladu s mogućnostima. Izgradnjom ovakvog sadržaja dobio bi se jedinstveni tip ovakve ponude u ovom dijelu Hrvatske, sa svega par sličnih mjesta u Hrvatskoj; uz dobru izgradnju mogao bi biti kvalitetna ponuda i za bicikliste iz drugih zemalja koji imaju sličnu ponudu kod sebe (poput Slovenaca i Mađara).

Biciklističke rute koje prolaze cestama kroz Park navedene su u ranijem poglavlju, a trebalo bi i njih iskoristiti za privlačenje biciklista i izletnika.

Za navedene staze nadležan je primarno PP Papuk, svakako u suradnji s klubovima i zaljubljenicima u turizam te u suradnji s jedinicama lokalne i regionalne samouprave na svom području, kako bi se maksimalno iskoristilo suradnju za zajedničku dobrobit.



6.2.4. Brojači prometa

Brojači prometa zgodan su način za praćenje prolaska biciklista, odnosno broja biciklista u određenom razdoblju. Kasnijom analizom omogućuju dobivanje statistike o periodima prolaska biciklista u željenom vremenskom razdoblju. Ovo omogućava definiranje prioriteta određenih dionica ili staza, dobivanje podataka o posjećenosti čime se lakše usmjerava daljnji razvoj proizvoda.

6.3. Manifestacije i suradnja

Iako u našim krajevima ta praksa još nije ustaljena, na mnogim destinacijama s kvalitetno razvijenim turizmom manifestacije se koriste kao instrument za brendiranje i promociju destinacije i njene ponude, umjesto da se ulaže u klasične, pa čak i novije, načine promocije (klasični oglasi, reportaže, nastupi...). Umjesto toga, temelj je promocija manifestacije koja ima podršku i blisko surađuje s destinacijom, na koju dolaze gosti/korisnici, a to je ono što destinacija, u konačnici, treba. Istom ti gosti dijele informacije o destinaciji (fotografiranje, ocjene, komentari na društvenim mrežama, preporuke) vršeći promociju.

Za pravilnu organizaciju sustava manifestacija nužno je definirati kategorije i kriterije po kojima će se manifestacije podijeliti, a zatim će se usmjerenim financiranjem i intenzivnijom suradnjom podizati njihova kvaliteta.

Održavanje jedne kvalitetne destinacijske manifestacije međunarodnog ranga omogućilo bi promociju koju je teško postići drugačijim kanalima, stoga bi održavanje ovakvog događanja trebalo smatrati primarno kao promociju i brendiranje destinacije, a ne kao jednostavnu pomoć „samo još jednoj“ manifestaciji. Sadašnje manifestacije u Županiji potrebno je dići na višu razinu, pri čemu bi bilo dobro odabrati jednu te ju razvijati kao top događanje, osjetno kvalitetnije nego u dosadašnjim razmjerima. Radi lakše popularizacije i bolje promocije, uz biciklističku manifestaciju može se nadovezati druga srodna disciplina, poput trčanja (trekking, trail ili slično), a profiliranje takvog događanja kao outdoor događaja ili vikenda mogao bi biti dobar odabir. Da je takav recept moguć, dokazuje volonterski održan *Šaran outdoor vikend* na Virovitičkim ribnjacima krajem ljeta, u sklopu kojeg je kroz dva dana održana biciklistička i trkačka (trail) utrka s trisotinjak sudionika, uz prigodno zabavno druženje. Za sada taj event ima domaće goste, no uz malo dorade, pravovremeno planiranje i bogatiji program mogao bi realizirati više posjeta kroz dva ili tri dana, što bi realiziralo noćenja i potrošnju. Uz dobro osmišljenu kampanju popusta na noćenjima (kao što je to bilo ove godine na *Šaran outdoor vikendu*), stimulirat će se goste da koriste partnerska noćenja, a to će omogućiti točnu evidenciju noćenja, dakle i efekta takve manifestacije u destinaciji.

6.4. Informiranje i promocija

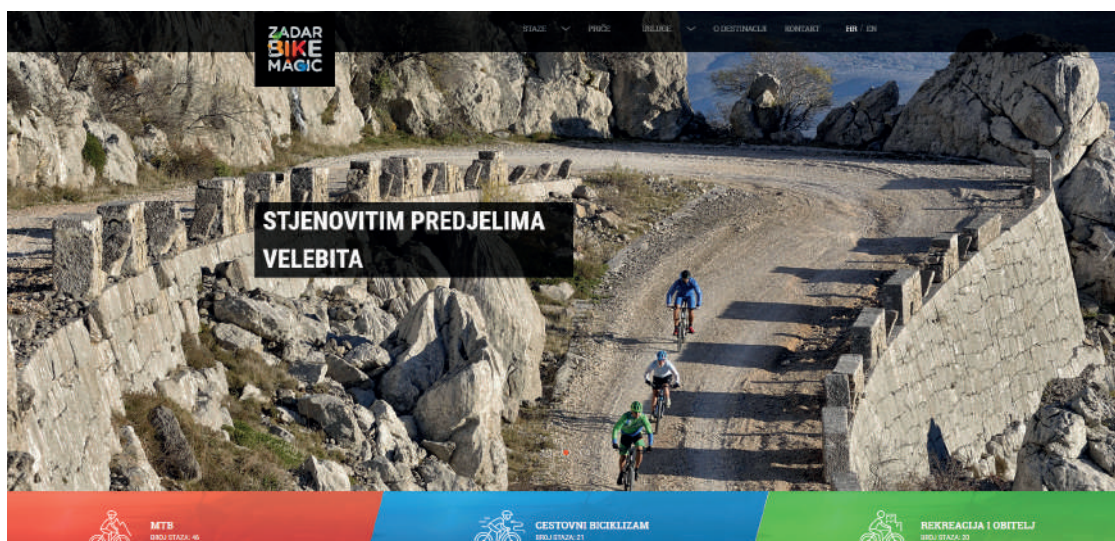
U procesu stvaranja proizvoda izrađuju se razni informativni i promotivni materijali koji daju potrebne informacije korisnicima, a istovremeno brendiraju cikloturističku ponudu županije. One će u ovom dijelu biti navedene po redoslijedu realizacije, sukladno razvoju biciklističke infrastrukture i samog proizvoda cikloturizma.

6.4.1. Destinacijske web-stranice

Destinacijske web-stranice centralno su mjesto javnog objavljivanja svih informacija i podataka te su centralna točka ponude cikloturizma u Županiji i glavni kanal informiranja gostiju. Osnovni detalji o sadržaju takve stranice navedeni su u prijašnjem poglavlju pod standardima. Ključni segmenti koje takva stranica sadrži su:

- staze s pripadajućim informacijama: GPS zapis, karta, tehnički podaci, altimetrija, fotografije duž staze, opis, upute za vožnju
- specijalizirani Bike&Bed smještaj s potrebnim podacima za svaki objekt: naziv, kontakt, lokacija, fotografije, video zapisi, opisi

- kalendar održavanja manifestacija u Županiji
- podatke o pružateljima usluga u destinaciji: prijevoz, najam bicikala, biciklistički vodiči, servis, prodaja
- foto i video galerija
- općenite informacije
- ostali materijali dostupni za skidanje – info materijali, karte, brošura i drugo



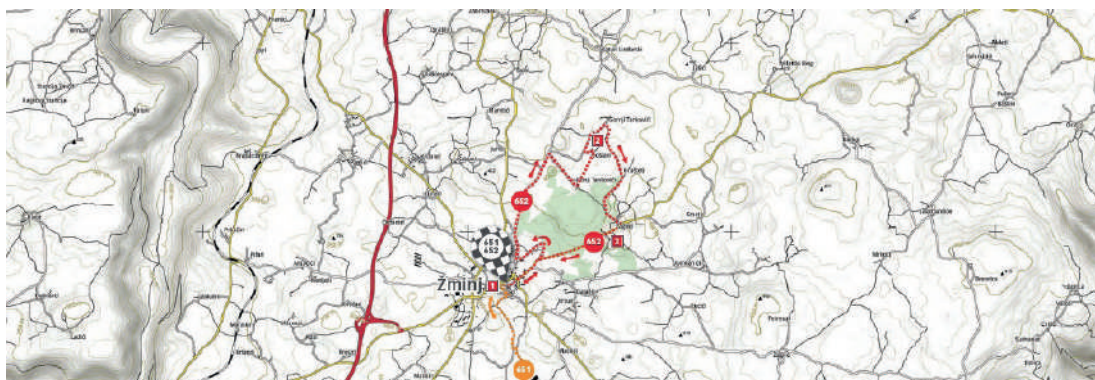
Slika 26 - zadarbikemagic.com

6.4.2. Foto i video materijali

Temelj javnog prezentiranja (promocija i informiranje) ponude svakako su fotografije, a uz to i video materijali. S obzirom na uznapredovala očekivanja tržišta, kvaliteta i koncept izrade fotografija mora biti pažljivo izrađen kako bi destinaciju, raznim vrstama materijala, prezentirao na kvalitetan, atraktivan način. U početku je važno izraditi dovoljnu količinu (20-30), kvalitetnih fotografija, koje se zatim koriste na kartama, brošurama, na web-stranicama, za rollup materijale, pozadine za nastupe, bannere na manifestacijama i slično.

Video-materijali izrađuju se nakon izrade fotografija ili u isto vrijeme, pri čemu se koriste isti resursi (statisti, oprema, vrijeme).

Poželjno je realizirati fotografranja svake godine, radi dopune fotogalerije kvalitetnim materijalima, posebice za nove materijale koji će se svake godine izrađivati.



Slika 27 - istria-bike.com



6.4.3. Kartografija i standardizirane biciklističke karte

Biciklističke karte i dalje su jako tražene te čine ključni tiskani materijal za javnost. One korisnicima daju potrebne informacije dok pritom i promoviraju ponudu destinacije te su važan element brendiranja destinacije, pod uvjetom da se koriste destinacijski vizualni standardi. Bitna je kvalitetna kartografska podloga te korištenje kvalitetnih fotografija. Detaljan opis naveden je u prijašnjem poglavlju.

6.4.4. Brošura cikloturizma

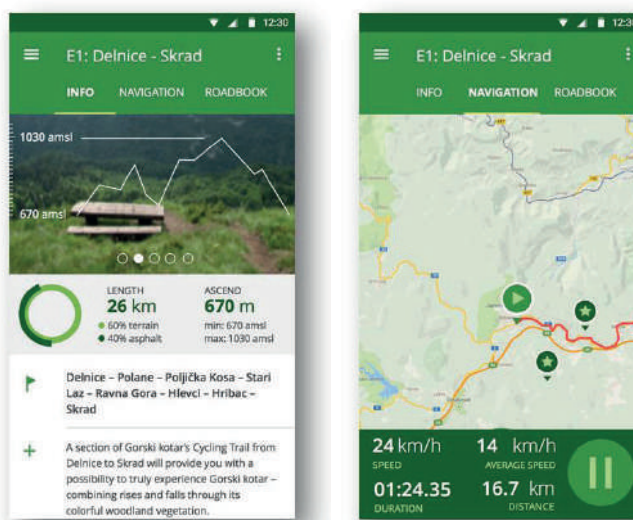
Brošura cikloturizma Virovitičko-podravske županije, pored karata, drugi je element informiranja i privlačenja gostiju te brendiranja destinacije. Brošura je proizvod koji će se dopunjavati i tiskati svake godine kako bi imao ažurne podatke (npr. fotografije). Ostali detalji opisani su u prijašnjem poglavlju.

6.4.5. Društvene mreže

Današnja promocija na suptilan se način provlači kroz svakodnevni život na društvenim mrežama, stoga je u tim medijima potrebno biti redovno prisutan, uz primjereni intenzitet. Za kvalitetnu prisutnost, pored plana, potrebno je imati solidno razvijene projekte koji će se promovirati na pravilan način, stoga je potrebno pažljivo isplanirati koncept i sadržaj ovakve javne prisutnosti. Objave trebaju biti periodične, nenametljive, sa sadržajem koji će korisnike motivirati da dijele objave. U početku objave mogu biti rađene po lokalnoj procjeni, no kako destinacija bude stasavala poželjno je educirati ljude koji će održavati ove stranice kako bi objave bile kvalitetne, a moguća je izrada i strategije oglašavanja, kao i angažman vanjskih eksperata za obavljanje tog posla.

6.4.6. Mobilna aplikacija

Mobilna aplikacija jedan je od projekata koji se često realizira na početku razvoja cikloturizma tj. prije izgradnje kvalitetne infrastrukture i ponude. Srž ove usluge jest u tome da postojeće, dakle izgrađene i funkcionalne usluge i infrastrukturu, sabere na jednom mjestu i na čim jednostavniji način ponudi na pregled i korištenje korisnicima. Bitno je razumjeti, dakle, da se aplikacija izrađuje tek nakon što su stvorene brojne druge komponente cikloturizma, stoga također spada u kasniji proizvod cikloturizma (druga ili treća faza). S obzirom da biciklističke staze idu po različitim podlogama, a to uključuje i teren izvan asfalta, dakle prostor izvan prometnica, poželjno je da kartografska podloga bude dovoljno detaljna da korisnici jasno razaznaju konfiguraciju terena. Vizualni dio aplikacije potrebno je da bude u skladu s vizualnim standardima destinacije.



Slika 28 - mobilna aplikacija | Izvor: gorskikotarbike.com

6.4.7. Oglašavanje (online i offline)

Pod oglašavanjem se podrazumijeva oglašavanje online (u što ulaze društvene mreže) ili tiskanim putem u specijaliziranim medijima, tiskovinama, web-stranicama i slično. Potrebno je definirati koje se goste najlakše može privući u destinaciju te u skladu s time definirati strategiju (kampanju) oglašavanja. Koncept i sadržaj oglašavanja trebaju pratiti realan razvoj proizvoda, jer u protivnom se može stvoriti negativan dojam kod korisnika u slučaju da stanje realne ponude ne odgovara oglašavanju. Za oglašavanja izvan Hrvatske postoje afirmirani časopisi ili izdavačke kuće s kojima se može uspostaviti suradnja i dobiti dodatna vrijednost u smislu popusta, dodatnih oglasa, korisnih savjeta i kontakata.

6.5. Edukacija

Usporedo s izgradnjom infrastrukture raste potreba za ostalim uslugama poput specijaliziranih pružatelja usluga prijevoza, najma ili servisa bicikala, biciklističkih vodiča, specijaliziranog smještaja Bike&Bed, ali i iskusan kadar za izgradnju biciklističkih staza, kvalitetnih fotografa i video snimatelja i slično. Radi toga se vrlo brzo pojavljuje potreba za edukacijom kadra, odnosno pružatelja usluga, kako bi stekli čim šire i kvalitetnije znanje o potrebama gostiju i načinu pružanja usluga. Brojne edukacije ovog tipa mogu organizirati županijska i/ili lokalne turističke zajednice, a poželjno je imati primjere (ili predavače) iz drugih regija gdje su aktivnosti planirane u Virovitičko-podravskoj županiji već realizirane, čime će se dobiti najbolje znanje - iz prakse. Financiranje edukacija može se realizirati i kroz vanjske izvore sredstava.

6.5.1. Edukacija za operativne partnere u OP-u

Navedenu edukaciju realiziralo bi se za brojne udruge i pojedince, privatni sektor (obrti, poduzeća, agencije), lokalne turističke zajednice, dakle partneri koji su izravno uključeni u realizaciju aktivnosti Operativnog plana, ali je namijenjena i zainteresiranoj javnosti koja je zainteresirana za cikloturizam te je izvjesno da će ubuduće krenuti u tom smjeru, odakle i dolazi interes za ovakvim edukacijama.

6.5.2. Edukacija za turističke partnere/sustav

Ovakva edukacija usmjerena je pretežito na struku koja se direktno bavi cikloturizmom: lokalne turističke zajednice, jedinice lokalne samouprave, udruge, klubove.

6.5.3. Benchmark (studijsko) putovanje

Vrlo korisna znanja, saznanja iz prakse, ali i motivacija, stječu se posjetom nekih destinacija razvijenijeg cikloturizma, gdje se u praksi može sagledati implementacija niza komponenti od kojih je izgrađen cikloturizam. Osim nekoliko regija u Hrvatskoj, postoje brojne destinacije i u Italiji (Bolzano, Južni Tirol), Austriji (Salzkammergut, Petzen), Sloveniji (Soča, Peca) koje nude odličan uvid kvalitetno razvijenog cikloturizma u destinaciji.

6.6. Administrativne aktivnosti

Pod administrativne aktivnosti spada upravljanje sustavom, koordinacija i suradnja koje su nužne na razini cijele destinacije. Poželjno je da se one odvijaju kroz odjel, odnosno tijelo, koje bi imalo predstavnike različitih partnera/sektora.

Osim aktivnosti nužnih za kvalitetno vođenje cikloturizma, ovdje ubrajamo i obradu i izradu statistike i podataka o prometu cikloturista - kako zbog evidencije, tako i zbog informiranja o popularnosti određene usluge, razdoblja u godini, lokaliteta, tipa staze i slično. Mogu se voditi u koordinaciji sa smještajnim objektima, a moguće je dobiti podatke i o korištenju biciklističkih staza putem evidencije iz brojača biciklističkog prometa.

6.7. Međuregionalna i međunarodna suradnja

Virovitičko-podravska županija smještena je između četiri županije, dok se sa sjeverne strane nalazi granica s Mađarskom. Iz tog razloga bi dio aktivnosti bilo poželjno usklađivati s okolnim županijama, a znajući da se različite staze mogu provesti izvan područja jedne županije te da Eurovelo koridori, kao i riječne biciklističke rute idu u kontinuitetu kroz više županija, takva suradnja se nameće kao poželjan smjer razvoja proizvoda neovisno o (županijskim) granicama. Suradnja s Mađarskom već je iskušana kroz EU projekte i ostale vidove suradnje, stoga tu praksu treba povećati i intenzivirati.

U prilog navedenom ide činjenica kako su i Bilogora i Papuk, jedini brdski krajevi u Virovitičko-podravskoj županiji, podijeljeni između više županija, a PP Papuk ima vlastitu upravu.



6.8. Vanjski izvori financiranja

S obzirom na ograničena vlastita financijska sredstva, Virovitičko-podavska županija s partnerima je i do sada prakticirala pribavljati vanjske izvore financiranja – bilo od nacionalnih fondova i natječaja, bilo od EU fondova, te je vještina i stručnost kadra na tom polju do sada dala odlične rezultate. Ovi izvori financiranja bit će od iznimne važnosti i u projektu razvoja cikloturizma budući da će o njima ovisiti veliki dio projektnih aktivnosti. Optimizam ulijeva saznanje da je cikloturizam jedan od prioriteta razvoja hrvatskog turizma, a EU fondovi su također naklonjeni takvim projektima i investicijama, utoliko više što se dobro kombiniraju s prometnom sigurnošću, ekologijom, zdravim načinom života. Primjere korištenja glavnih fondova Europske unije može se naći u istoimenom tekstu u poglavlju 6 Akcijskog plana za razvoj cikloturizma Hrvatske.

6.9. Procjena troškova za aktivnosti provedbe Operativnog plana

U nastavku je priložena tablica gdje je na vizualan i jednostavan način prikazana dinamika razvoja svih segmenata cikloturizma u Virovitičko-podravskoj županiji u operativnom razdoblju do 2020. godine, s pripadajućim iznosima investiranja. Iznosi navedeni u tablici odnose se na cjelokupnu investiciju na području Županije - od strane Županijskih upravnih odjela, županijske turističke zajednice i lokalnih turističkih zajednica. Iznosi investiranja ovisit će o financijskim mogućnostima svakog partnera i dobivenim vanjskim izvorima financiranja, a podložni su promjenama u slučaju promjene u dinamici realizacije projekata.



plan operativnih aktivnosti do 2020.	realizacije aktivnosti - razdoblje i iznos							zbroj
	2017	2018		2019		2020		
	II	I	II	I	II	I	II	
I. VIZUALNI IDENTITET CIKLOTURIZMA VPŽ	15.000	15.000		30.000				60.000
II. INFRASTRUKTURA								
1. Signalizacija								
a. definiranje županijskih standarda	15.000	15.000			10.000			40.000
b. izrada i postavljanje na terenu		50.000	100.000	50.000	100.000	30.000	50.000	380.000
2. Staze - osmišljavanje i priprema								
a. cestovne	20.000	20.000		20.000				60.000
b. trekking		25.000	25.000	25.000				75.000
c. MTB	50.000	60.000	30.000	30.000		30.000		200.000
d. Obiteljske		10.000		5.000				15.000
e. staze posebnog interesa		30.000		20.000	20.000	20.000	20.000	110.000
3. Staze - označavanje i terensko uređivanje								
a. cestovne				60.000		60.000		120.000
b. trekking		30.000	40.000	30.000	40.000	30.000		170.000
c. MTB		105.000	105.000	105.000	105.000	105.000		525.000
d. obiteljske		20.000		20.000		20.000		60.000
e. staze posebnog interesa		50.000		100.000		100.000		250.000
4. Biciklističke rute i prometnice		30.000	30.000	100.000	100.000	100.000	100.000	460.000
5. Brojači prometa		35.000	35.000		30.000		30.000	130.000
6. Servisne stanice / bike share	160.000	260.000		260.000		260.000		940.000
7. Bike&Bed		40.000	15.000	50.000	10.000	55.000	10.000	180.000
III. MANIFESTACIJE I SURADNJA	10.000	100.000		150.000		200.000		460.000
IV. INFORMIRANJE I PROMOCIJA								
1. Destinacijske web stranice	65.000	30.000	30.000	15.000	15.000	15.000	15.000	185.000
2. Multimedijalna galerija - fotogalerije, video materijali		10.000	30.000		80.000		80.000	200.000
3. Kartografija i standardizirane biciklističke karte	60.000	60.000	60.000	60.000		60.000		300.000
4. Brošura cikloturizma			60.000		60.000		60.000	180.000
5. Društvene mreže		10.000	2.000	3.000	3.000	5.000	5.000	28.000
6. Oglašavanje (offline i online)		10.000	20.000	10.000	20.000	20.000	30.000	110.000
7. Nastupi na sajmovima i manifestacijama			15.000	20.000	20.000	25.000	30.000	110.000
8. Mobilna aplikacija				150.000		10.000	100.000	260.000
9. Turističke agencije - sufinanciranje paketa / promocija			20.000	50.000	30.000	50.000	20.000	170.000
V. EDUKACIJE, RADIONICE								
1. Radionica za operativne partnere u OP-u	7.000	7.000	7.000		7.000		7.000	35.000
2. Edukacija za turističke partnere/sustav	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000	49.000
3. Benchmark (studijsko putovanje)		30.000	30.000		30.000		30.000	120.000
4. Bike vodiči			55.000			55.000		110.000
VI. ADMINISTRATIVNE AKTIVNOSTI								
1. Upravljanje sustavom, koordinacija, suradnja	10.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	190.000
2. Statistika i podaci o prometu cikloturista								
3. Ostale aktivnosti		3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	18.000
VII. MEĐUREGIONALNA I MEĐUNARODNA SURADNJA		3.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	28.000
UKUPNO	419.000	1.045.000	804.000	1.333.000	800.000	1.195.000	732.000	6.328.000

Tablica 11 - plan operativnih aktivnosti - iznosi

Tablica 11 - plan operativnih aktivnosti - iznosi



plan operativnih aktivnosti do 2020.	realizacije aktivnosti - količine						
	2017	2018		2019		2020	
	II	I	II	I	II	I	II
I. VIZUALNI IDENTITET CIKLOTURIZMA VPŽ	izrada standarda	izrada standarda		dopuna standarda			
II. INFRASTRUKTURA							
1. Signalizacija							
a. definiranje županijskih standarda	standardi	standardi			ažuriranje		
b. izrada i postavljanje na terenu		2 staze	5 staza	2 staze	5 staza	1 staza	5 staza
2. Staze - osmišljavanje i priprema							
a. cestovne	10 staza	10 staza		10 staza			
b. trekking		10 staza	10 staza	10 staza			
c. MTB	30 staza	20 staza	10 staza	10 staza		10 staza	
d. Obiteljske		10 staza		5 staza			
e. staze posebnog interesa*		5ST / 1E / 1PT		5ST / 2E / 1DH / 2PT	5ST / 1E / 1PT	1DH / 1PT / 1BP	BP
3. Staze - označavanje i terensko uređivanje							
a. cestovne				5 staza		5 staza	
b. trekking		2 staze	3 staze	3 staze	3 staze	2 staze	
c. MTB		5 staza	5 staza	5 staza	5 staza	5 staza	
d. obiteljske		2 staze		2 staze		2 staze	
e. staze posebnog interesa		4 staze		8 staza		8 staza	
4. Biciklističke rute i prometnice		dokumentacija		priprema dokumenatacije, realizacija (izgradnja)			
5. Brojači prometa		nabava / postavljanje	nabava / postavljanje		nabava / analiza		nabava / analiza
6. Servisne stanice / bike share	11 stanica	10 stanica		10 stanica		10 stanica	
7. Bike&Bed	standardi	edukacija / pregled	edukacija / pregled / objav.	brošura	dopuna	brošura / edukacija	dopuna
III. MANIFESTACIJE I SURADNJA	koncept	realizacija					
IV. INFORMIRANJE I PROMOCIJA							
1. Destinacijske web stranice	koncept / dizajn	izrada, unos	dorada, unos	unaprjeđenje			
2. Multimedijalna galerija - fotogalerije, video materijali		otkup	foto session		foto / video session		foto / video session
3. Kartografija i standardizirane biciklističke karte	podloge / dizajn	izrada 1. karte	izrada 2. karte	izrada 3. karte		izrada 4. karte	
4. Brošura cikloturizma			priprema i tisak		priprema i tisak		priprema i tisak
5. Društvene mreže		koncept	aktivnosti				
6. Oglašavanje (offline i online)		aktivnosti					najava za 2021.
7. Nastupi na sajmovima i manifestacijama			1 sajam	1 sajam	1 sajam	1 sajam	2 sajma
8. Mobilna aplikacija				izrada		ažuriranje	nova inačica
9. Turističke agencije - sufinanciranje paketa / promocije			priprema / promocija	realizacija	priprema / promocija	realizacija	priprema / promocija
V. EDUKACIJE, RADIONICE							
1. Radionica za partnere u OP-u	izrada i početak	provedba	provedba		provedba		provedba
2. Edukacija za turističke partnere/sustav	izrada i početak	provedba OP i ostalih aktivnosti					
3. Benchmark (studijsko putovanje)		HR	inozemstvo		inozemstvo		inozemstvo
4. Bike vodiči			1 edukacija			1 edukacija	
VI. ADMINISTRATIVNE AKTIVNOSTI							
1. Upravljanje sustavom, koordinacija, suradnja		praćenje i koordinacija aktivnosti OP-a					
2. Statistika i podaci o prometu cikloturista		prikupljanje i razmjena podataka među svim dionicima cikloturizma					
3. Ostale aktivnosti							
VII. MEĐUREGIONALNA I MEĐUNARODNA SURADNJA		koordinacija i komunikacija s partnerima na projektu					

Tablica 12 - plan operativnih aktivnosti - količine

* ST - single trail | E - enduro | PT - pump track | DH - downhill | BP - bike park

ZAKLJUČAK

Posljednjih godina cikloturizam postaje sve važnija grana turizma, broj posjetitelja cikloturista raste, sezona vožnji biciklom se produljuje, sve više ljudi bavi se biciklizmom za rekreaciju, putovanje, iz zdravstvenih razloga. Bicikl postaje sve češći oblik prijevoza.

Navedeni trendovi sve više zahvaćaju Hrvatsku, ne samo po pasivnom dolasku gostiju, već i po svijesti da se u cikloturizam, kao turistički proizvod, treba ulagati sustavno i dugoročno. Jer, to je istinska alternativa konceptu sunca i mora na obali, a s druge strane može dovesti goste toliko potrebne unutrašnjim krajevima Hrvatske. Svijest o potrebi ulaganja polako postaje svakodnevica, a potrebu za takvim ulaganjima potvrđuju i strateški dokumenti na nacionalnom nivou koji su navedeni u ovom Operativnom planu.

Takve trendove potvrđuju nastojanja i mnogih županija koje su krenule sustavno ulagati u razvoj cikloturizma, počevši s jednostavnim projektima, ali poslije šireći priču na sve komponente od kojih se taj proizvod sastoji. Neki prednjače ulažući u taj proizvod dvadesetak godina, neki su krenuli tek pred koju godinu, ali trendovi su jasni.

Potrebu razvoja cikloturizma uvidjela je i Virovitičko-podravska županija. S obzirom na brojne investicije koje se pokreću, imajući na umu prednosti koje su detektirane (geoprometna pozicija, autohtoni kraj, očuvana priroda, brdski prostor Papuka, Drava), usgulašen je stav o cikloturizmu kao jednom od ključnih oblika razvoja turizma Županije. S namjerom da razvoj bude čim kvalitetniji i efikasniji, krenulo se u izradu ovog Operativnog plana.

Pri izradi plana aktivnosti i pripadajućeg financijskog plana, odlučilo se izraditi ambiciozniji plan koji će se umnogome temeljiti na izvanproračunskim financijskim sredstvima. Uporište za ovaj smjer izrade Operativnog plana daje dosadašnje iskustvo o sposobnosti brojnih subjekata u Virovitičko-podravskoj županiji, posebice u javnom sektoru, da priskrbe značajne iznose vanjskih izvora financiranja – sredstva na nacionalnoj razini, EU fondova te ostalih izvora financiranja. S obzirom na relativno skromniji vlastiti budžet za turističke projekte u Županiji, ovakav smjer je nužan želi li se ostvariti značajna investiranja i potreban razvoj. Naravno da je pritom rizik da se određeni dio sredstava iz vanjskih izvora ne priskrbi, no izvjesnije je da će se ovim pristupom osigurati više sredstava te realizirati veći obim aktivnosti nego da se u trogodišnjem planu dionici Operativnog plana oslanjaju samo na vlastita sredstva. Nakon isteka ovog trogodišnjeg plana izvršit će se evaluacija te eventualno nerealizirane aktivnosti prenijeti u iduće plansko razdoblje.

Plan aktivnosti postavljen je po redoslijedu kako je to pokazala praksa u drugim destinacijama s razvijenim cikloturističkim proizvodima i uslugama. Iz tog razloga poželjno je da se navedene aktivnosti rade po redoslijedu navedenom u Planu, budući da se aktivnosti uglavnom nadovezuju jedna na drugu i međusobno nadopunjavaju. Preskakanje nekih važnih koraka u razvoju smanjilo bi efikasnost i stvorilo rezultate suprotne očekivanima. Na primjer, definiranje vizualnog identiteta proizvoda cikloturizma nužno se radi na početku iz razloga što se ono dalje preslikava na signalizaciji, kartama, brošurama, po krovnom vizualnom standardu dizajniraju se web-stranice, a tako i standardi (table, logotip, izgled) Bike&Bed projekta. Kad bi se ikoja od navedenih aktivnosti radila prije vizualnog standarda, došlo bi do neusklađenosti proizvoda, a time i do dodatnih troškova pri njihovoj zamjeni, odnosno lošem brendiranju.

Treba imati na umu kako su ponuda i potencijal ovog dijela Hrvatske, u kojem se nalazi i Virovitičko-podravska županija, temeljeni na vrlo sličnim elementima ponude. Stoga je važno pažljivo pronaći komparativne prednosti ovog područja (a tu prije svega možemo ubrojiti Dravu i Papuk) te u skladu s tim saznanjima usmjeriti razvoj, promociju i profiliranje (brendiranje) cikloturističke ponude Županije kako bi se ti detalji naglasili. Time će se Virovitičko-podravska županija istaći u prostranom kontinentalnom području i stvoriti preduvjete da privuče veći broj i drugačiji profil gostiju u odnosu na okruženje.



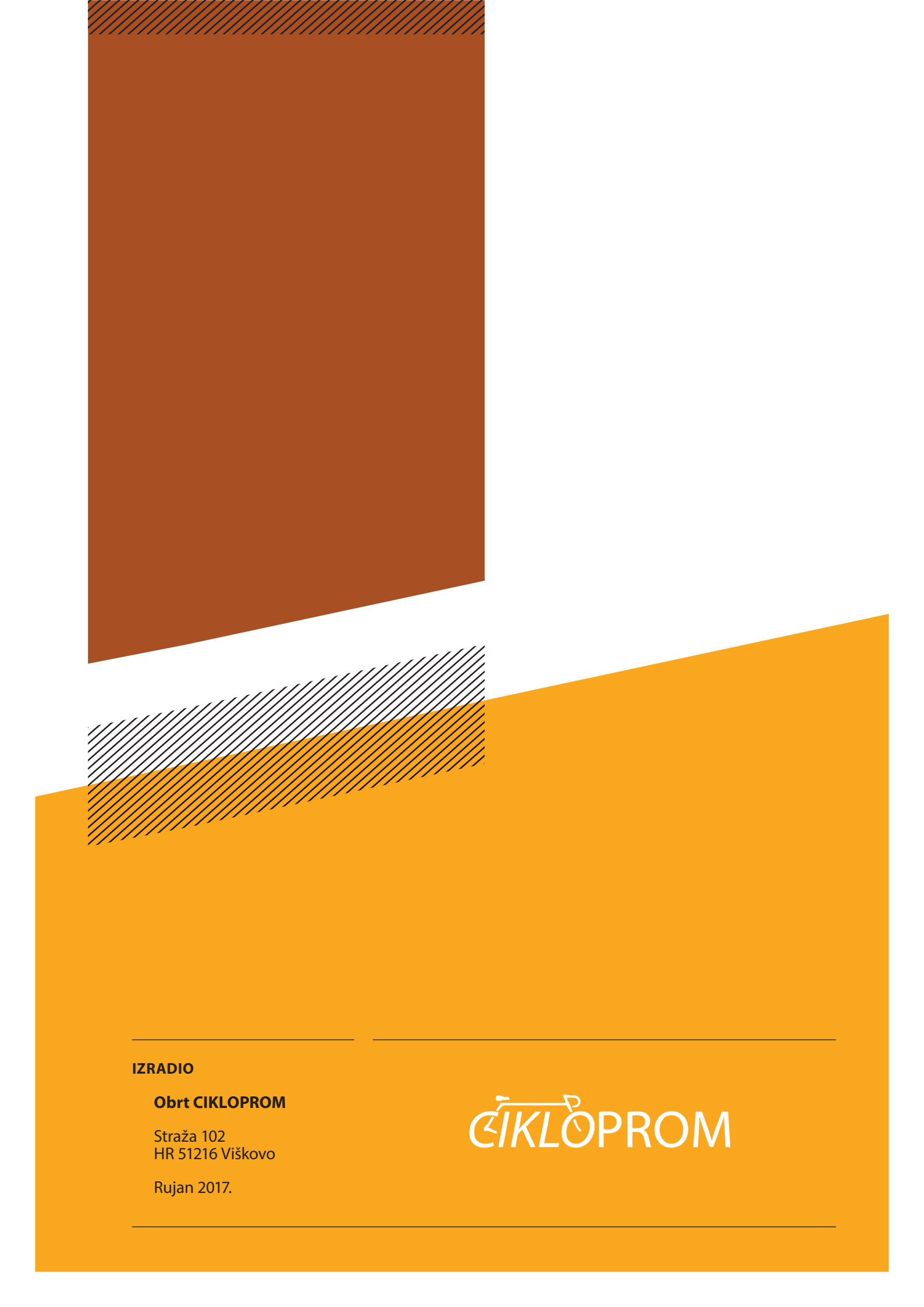
POPIS LITERATURE

1. Bošnjak, S. i sur., 2009. Master plan turizma Virovitičko-podravske županije za razdoblje 2009.-2019. Dostupno na: <http://www.vpz.com.hr/wp-content/uploads/2012/11/Master-plan-turizma-VPZ-2009-2019.pdf>
2. Klarić, Z. i sur., 2015. Akcijski plan razvoja cikloturizma Republike Hrvatske. Zagreb: Institut za turizam. Dostupno na: http://www.mint.hr/UserDocsImages/151014_akcijski_cikloturizam.pdf
3. PP Papuk, 2010. Plan upravljanja Parka prirode Papuk. Dostupno na: https://pp-papuk.hr/wp-content/themes/papuk/documents/9_plan_upravljanja%20PP%20Papuk.pdf
4. Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi, NN 28/16. Zagreb: Narodne novine.
5. Pravilnik o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta, NN 91/13. Zagreb: Narodne novine.
6. Projekt Drava4Enjoy. Dostupno na: <http://europski-fondovi.eu/content/drava4enjoy>
7. Strategija Europa 2020. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/strategy/european-semester/framework/europe-2020-strategy_hr
8. Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, NN 55/13. Zagreb: Narodne novine.
9. Vlada RH, 2014. Strategija prometnog razvoja RH (2014.-2030.). Zagreb: Vlada RH. Dostupno na: http://www.mppi.hr/UserDocsImages/Strategija_prometnog_razvoja_VRH%201-studenj.pdf
10. Županijska razvojna strategija Virovitičko-podravske županije 2011.-2013. Virovitica: Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije. Dostupno na: <http://ravidra.hr/wp-content/uploads/2014/06/Zupanijska-razvojna-strategija-2011-2013.pdf>





Slika 29 - Turanovac | Izvor: Nenad Hečimović



IZRADIO

Obrt CIKLOPROM

Straža 102
HR 51216 Viškovo

Rujan 2017.

CIKLOPROM